

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління і бізнесу
ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Фінансів, обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему: «Виробничі запаси ТОВ «ДРУЖБА СВК»: облік та аналіз»

ШИФР КРБ.ФОтаА.1.579-03.4.14

Здобувачки: _____ **Яремчук О.Д.**

Керівник: _____ **доц. Антонюк О.П.**

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від ” 4 “ червня 2026 р., протокол № 14.

Завідувач кафедри фінансів, обліку
та аудиту

_____ **Наталія КУПІРІНА**

Одеса – 2026 рік

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління
і бізнесу ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Фінансів, обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри фінансів, обліку та аудиту

«_____» _____ 2025 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧКИ

Яремчук Ольги Дмитрівни

-
1. Тема роботи: ***«Виробничі запаси ТОВ «ДРУЖБА СВК»: облік та аналіз»***

Затверджена наказом ОНТУ від 24 жовтня 2025 р. наказ № 579-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи ***4 червня 2026 р.***
3. Вихідні дані до роботи: ***Звітні дані про діяльність підприємства за два роки.***

-
4. Перелік питань, які потрібно розробити: ***Сутність, значення та законодавча база обліку виробничих запасів підприємства. Техніко-економічна характеристика підприємства та аналіз його забезпеченості запасами в тому числі виробничими запасами за два роки. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві та обліку виробничих запасів на ньому. Висновки та пропозиції.***

-
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) ***таблиць – 18, рисунків – 9.***

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх:

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання **2 лютого 2026 р.**

Керівник _____ Антонюк О.П.

Завдання прийняла до виконання _____ Яремчук О.Д.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. <i>Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи</i>	2.02.26 - 10.03.26	
2. <i>Техніко-економічна характеристика підприємства та економічний аналіз за напрямом кваліфікаційної роботи за два роки</i>	11.03.26 - 11.04.26	
3. <i>Організація бухгалтерського обліку на підприємстві та обліку за напрямом кваліфікаційної роботи на ньому</i>	12.04.26 - 25.05.26	
4. <i>Оформлення кваліфікаційної роботи</i>	26.05.26 - 4.06.26	

Здобувачка вищої освіти _____ Яремчук О.Д.

Керівник роботи _____ Антонюк О.П.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувачка вищої освіти Яремчук О.Д. _____

АНОТАЦІЯ
кваліфікаційної роботи бакалавра на тему:
«Виробничі запаси ТОВ «ДРУЖБА СВК»: облік та аналіз»

Виробничі запаси є однією з найважливіших складових оборотних активів підприємства, оскільки забезпечують безперервність виробничого процесу та створюють необхідні умови для здійснення господарської діяльності. Від рівня забезпеченості підприємства виробничими запасами, ефективності їх використання та раціональності управління ними значною мірою залежать обсяги виробництва, собівартість продукції, фінансові результати діяльності та конкурентоспроможність суб'єкта господарювання.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі кваліфікаційної роботи досліджено теоретичні та методологічні основи обліку виробничих запасів підприємства.

У другому розділі кваліфікаційної роботи проведено економічний аналіз основних показників діяльності та виробничих запасів ТОВ «ДРУЖБА СВК».

У третьому розділі кваліфікаційної роботи досліджено організацію бухгалтерського обліку виробничих запасів на прикладі ТОВ «ДРУЖБА СВК», розглянуто особливості побудови облікового процесу та організації обліку виробничих запасів на підприємстві.

У висновках та пропозиціях узагальнено результати проведеного дослідження обліку та аналізу запасів в т.ч. виробничих запасів ТОВ «ДРУЖБА СВК», а також надано практичні рекомендації щодо вдосконалення організації обліку та економічного аналізу запасів в т.ч. виробничих запасів на підприємстві з метою підвищення ефективності управління ними.

Кваліфікаційна робота бакалавра містить:

текстової частини - 70 с.;

таблиць - 18;

рисунків - 9;

додатків - 2.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
1.ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА	9
1.1.Економічна сутність і класифікація виробничих запасів відповідно до чинного законодавства України	9
1.2.Організація документального оформлення та фінансового обліку руху виробничих запасів	20
2. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТОВ «ДРУЖБА СВК»	32
2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства.....	32
2.2. Аналіз забезпеченості підприємства запасами в тому числі виробничими запасами	40
3. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТОВ «ДРУЖБА СВК»	50
3.1. Характеристика організації та особливості ведення обліку на підприємстві	50
3.2. Організація обліку виробничих запасів на підприємстві	58
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71
ДОДАТКИ	76

ВСТУП

Актуальність теми. Виробничі запаси є однією з найважливіших складових оборотних активів підприємства, оскільки забезпечують безперервність виробничого процесу та створюють необхідні умови для здійснення господарської діяльності. Від рівня забезпеченості підприємства виробничими запасами, ефективності їх використання та раціональності управління ними значною мірою залежать обсяги виробництва, собівартість продукції, фінансові результати діяльності та конкурентоспроможність суб'єкта господарювання.

В сучасних умовах господарювання підприємства зацікавлені в отриманні максимального прибутку, підвищенні конкурентоспроможності, зміцненні фінансового стану та забезпеченні стабільного розвитку підприємства, саме тому особливої актуальності набувають питання ефективного управління виробничими запасами, оскільки надмірне їх накопичення призводить до збільшення витрат на зберігання та ризику втрати споживчих властивостей, тоді як недостатній рівень виробничих запасів веде до порушень безперервності поточних процесів та невиконання договірних зобов'язань.

У зв'язку з цим важливого значення набуває своєчасне отримання повної та достовірної інформації про наявність, рух і використання виробничих запасів на підприємстві.

Важливим інструментом управління виробничими запасами є їх економічний аналіз, який дозволяє оцінити склад, структуру та динаміку запасів, визначити рівень забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами, дослідити ефективність їх використання та виявити резерви підвищення ефективності діяльності підприємства. Результати аналізу створюють інформаційну основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо оптимізації обсягів запасів, прискорення їх оборотності, зниження витрат та підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів.

Саме тому дослідження організації обліку та проведення аналізу виробничих запасів є важливим і актуальним напрямом для дослідження, що

зумовило вибір теми кваліфікаційної роботи.

Мета та завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є дослідження теоретичних, методичних і практичних аспектів обліку та аналізу виробничих запасів підприємства, а також розробка рекомендацій щодо вдосконалення їх обліку й підвищення ефективності використання в сучасних умовах господарювання.

Для досягнення поставленої мети в роботі були визначені і вирішені наступні завдання:

- дослідити теоретичні та методологічні основи обліку виробничих запасів підприємства;
- провести економічний аналіз основних показників діяльності підприємства та виробничих запасів ТОВ «ДРУЖБА СВК»;
- ознайомитися з особливостями організації обліку та обліку виробничих запасів ТОВ «ДРУЖБА СВК»;
- сформулювати рекомендації щодо удосконалення ведення обліку та підвищення ефективності використання виробничих запасів ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Об'єкт та предмет дослідження. В даній кваліфікаційній роботі об'єктом дослідження є виробничі запаси підприємства, а в якості предмета дослідження розглядаються питання з обліку та аналізу запасів ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Методи дослідження. У процесі дослідження методології обліку та аналізу виробничих запасів були застосовані методи теоретичного узагальнення, порівняння, аналізу, в т.ч. документального аналізу, економічного аналізу, спостереження, тощо. Також були вивчені праці вітчизняних і зарубіжних вчених економістів, вивчені відповідні законодавчі акти, національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, міжнародний (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Запаси», інші законодавчі документи, інструктивні вказівки і рекомендації тощо, облікові дані ТОВ «ДРУЖБА СВК», а також форми фінансової та статистичної звітності ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення проведеного дослідження полягає у розробці рекомендацій щодо вдосконалення обліку виробничих запасів та підвищення ефективності управління й використання запасів в т.ч. виробничих запасів на ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні та практичні результати дослідження, які відображені у кваліфікаційній роботі, були представлені на наукових конференціях:

- наукова конференція здобувачів вищої освіти ОНТУ (секція фінансів, обліку і аудиту) 26 березня 2026 р. м. Одеса;

- VIII всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді» 16-17 квітня 2026 р. м. Одеса;

- науковий колоквіум «Дослідження сучасних аспектів та інструментів: фінансів, банкінгу, фінансового обліку, аналізу та аудиту в системі управління діяльністю суб'єктів національної економіки» 17.04.2026 р. в рамках дослідження наукової школи «Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів» кафедри фінансів, обліку та аудиту ОНТУ (витяг з протоколу кафедри фінансів, обліку та аудиту від 23 квітня 2026 року № 12) (Додаток А).

За результатами VIII всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді» надруковано тези конференції.

Загальна структура роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків.

Основний зміст роботи становить 70 стор., містить 18 таблиць, 9 рисунків, 2 додатки на 5 стор., список використаних джерел складається з 42 найменувань.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність і класифікація виробничих запасів відповідно до чинного законодавства України

Запаси є однією з ключових складових оборотних активів підприємства, оскільки забезпечують безперервність виробничого процесу, своєчасне виконання господарських операцій та формування готової продукції. Від раціональної організації їх обліку, оцінки, зберігання та використання залежить собівартість продукції, фінансовий результат і загальна ефективність діяльності підприємства. Запаси важливі при визначенні результатів господарської діяльності підприємства та при ознайомленні з інформацією про його фінансовий стан [21].

Актуальність дослідження економічної сутності та класифікації запасів зумовлена тим, що в сучасних умовах господарювання підприємства мають забезпечувати оптимальний рівень матеріальних ресурсів: з одного боку, уникати дефіциту сировини й матеріалів, а з іншого - не допускати надмірного накопичення запасів, що призводить до вилучення коштів з обороту. Особливого значення це питання набуває для виробничих підприємств, де запаси безпосередньо беруть участь у створенні продукції та впливають на її якість, собівартість і конкурентоспроможність.

Запаси в бухгалтерському обліку визначаються як активи, які підприємство утримує для продажу і при здійсненні поточної діяльності, а також активи, які використовуються у виробничому процесі або в процесі надання послуг. В Україні поняття запасів регулюється Національним положенням стандартом бухгалтерського обліку (НП(С)БО) 9 «Запаси» [10; 28].

Згідно з міжнародними стандартами бухгалтерського обліку (МСБО) визначення запасів чітко відображає функціональну роль як активів, що забезпечують основні етапи господарської діяльності підприємства. Наприклад, стандарт МСБО 2 Запаси [9] акцентує увагу на трьох основних аспектах:

- використання запасів у виробництві;

- їх підготовка до продажу;
- споживання у процесі надання послуг.

Такий підхід забезпечує універсальність визначення та можливість застосування у різних галузях економіки, що є важливим у сучасному глобалізованому середовищі [9]. Розгляд запасів через призму міжнародних стандартів дозволяє забезпечити ефективне управління та контроль, а також гармонізувати фінансову звітність із загальноприйнятими підходами, це сприяє підвищенню прозорості бізнесу, полегшує залучення інвестицій та забезпечує стабільність економічної діяльності підприємств в умовах конкурентного ринкового середовища [28].

В економічній науці запаси підприємства розглядаються як частина ресурсів, які використовуються для забезпечення безперебійного виробничого процесу та продажу товарів. Вони можуть включати сировину, матеріали, напівфабрикати, готову продукцію та інші компоненти, необхідні для діяльності компанії. Запаси в економічних та управлінських дослідженнях закордонних авторів зазвичай визначаються як матеріальні активи, що зберігаються для забезпечення безперервності виробництва та продажу. Основними першоджерелами, які детально описують концепцію запасів, є класичні роботи з економіки, управління виробництвом та логістики [28].

До класичного визначення в економіці відносять визначення Ф. Котлера, який у своїй книзі «Управління маркетингом» визначає запаси як частину логістичної системи, яка забезпечує доступність продукції для клієнтів і зменшує ризики втрати продажів через відсутність товару [25; 28].

В українських дослідженнях зазвичай запаси підприємства визначаються через призму їх впливу на фінансові результати та ефективність діяльності. Але думки про сутність категорії серед вчених різняться [28].

Аналіз сучасної літератури дозволив виділити три підходи до розуміння сутності запасів: активи підприємства (бухгалтерський підхід), предмети праці (економічний підхід) та матеріальні ресурси підприємства (виробничий підхід) [28].

Визначення поняття «Запаси» відповідно до бухгалтерського підходу представлено в табл. 1.1 [28].

Таблиця 1.1 - Визначення поняття «Запаси» відповідно до бухгалтерського підходу (активи підприємства)*

Автор, джерело	Визначення
Давидов Г.М. [20]	активи підприємства, які забезпечують його операційну діяльність шляхом утримання для подальшого продажу, використання у виробничих процесах або задоволення інших господарських потреб.
Бондаренко Н.М., Яресько А.М. [13]	активи, що придбані зі сторони або самостійно виготовлені й утримуються підприємством для продажу, використання у процесі виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва та адміністративних потреб за умови їх повного споживання в одному операційному циклі.
Бруханський Р.Ф. [14]	це ключові активи в забезпеченні операційної діяльності суб'єкту господарювання. Вони використовуються у процесі виробництва з метою створення продукції, що буде реалізована, або споживаються для виконання робіт, надання послуг і забезпечення управлінських потреб, або утримуються з метою подальшого продажу. Запаси охоплюють матеріальні ресурси, необхідні для підтримання виробничого циклу, забезпечують безперебійність господарських процесів.
Нашкерська Г.В. [29]	це оборотні активи суб'єкта господарювання, що забезпечують підтримку його операційної діяльності. Їх головною особливістю є короткостроковий характер використання, оскільки вони реалізуються або витрачаються протягом одного циклу або протягом одного року. Ця категорія включає матеріали, сировину, готову продукцію та інші ресурси, що необхідні для виконання виробничих, комерційних або адміністративних завдань.
Подольняк О.А. [31]	це матеріальні оборотні активи, які протягом операційного циклу використовуються в повному обсязі для створення продукції, товарів, надання послуг, виконання робіт, а також для будь-яких господарських чи управлінських потреб підприємства.

* Складено автором на підставі джерел [13; 14; 20; 28; 29; 31].

У межах бухгалтерського підходу запаси розглядаються як частина активів підприємства, які відображаються у його фінансовій звітності, що мають матеріальну форму і формуються за рахунок оборотних коштів. В рамках цього підходу вчені акцентують увагу на економічній вигоді, яку запаси можуть

принести підприємству в майбутньому, та на необхідності їх належного обліку для забезпечення прозорості фінансової звітності [28].

Визначення поняття «Запаси» відповідно до економічного підходу представлено в табл. 1.2 [28].

Таблиця 1.2 - Визначення поняття «Запаси» відповідно до економічного підходу (предмети праці)*

Автор, джерело	Визначення
Гадзевич О.І., Шпатовська Т.А. [16]	складова частина предметів праці, які беруть участь у виготовленні продукції, але, які безпосередньо ще не задіяні у виробничому процесі, споживаються протягом одного виробничого циклу і всю свою вартість переносять на вартість кінцевого продукту.
Дмитренко А.В., Балабась І.В. [23]	сукупність предметів праці, які знаходяться на підприємстві у вигляді складських запасів основних та допоміжних матеріалів, а також палива, запасних частин, зворотних відходів, тари та інших матеріалів, які призначені для використання як у виробничому процесі, так і для будь-яких інших потреб підприємства за умови їх повного споживання в одному операційному циклі.
Рубан Л.О., Яковенко Т.І. [33]	предмети праці, які одноразово використовуються у виробничому процесі, а свою вартість повністю переносять на готову продукцію. Вони є невід'ємною частиною виробничого циклу, забезпечуючи безперебійний процес виготовлення продукції чи надання послуг.

* Складено автором на підставі джерел [16; 23; 28; 33].

Відповідно до економічного підходу, запаси розглядаються у якості предметів праці, які є частиною процесу виробництва. До них належать сировина, матеріали, напівфабрикати та інші компоненти, що використовуються для створення кінцевого продукту. У рамках цього підходу дослідники [16; 23; 28; 33] акцентують увагу на функціональній значущості запасів у виробничому процесі, вказуючи на їх роль як основних елементів, що забезпечують безперервність виробничого циклу та сприяють досягненню цілей підприємства в стратегічній перспективі [28].

Визначення поняття «Запаси» відповідно до виробничого підходу представлено в табл. 1.3 [28].

Таблиця 1.3 - Визначення поняття «Запаси» відповідно до виробничого підходу (матеріальні ресурси підприємства)*

Автор, джерело	Визначення
Бержанір І.А., Демченко Т.А., Кістол А.А. [12]	частина матеріальних ресурсів підприємства, які є сукупністю предметів праці й перебувають на підприємстві у вигляді сировини, матеріалів, купівельних напівфабрикатів та комплектуючих деталей, палива, тари і тарних матеріалів, будівельних матеріалів, запасних частин та інших матеріалів, що становлять матеріальну основу продукції підприємства, надають їй якісних властивостей, беруть участь у виробництві протягом одного виробничого циклу і повністю переносять свою вартість на вартість готової продукції.
Бутинець Ф.Ф. [15]	це товарно-матеріальні цінності, що знаходяться у розпорядженні підприємства на певну дату, незалежно від їх місцезнаходження.
Гудзенко Н.М., Гибало Ю.В. [19]	складова частина групи матеріальних ресурсів, які формують економічні (виробничі) ресурси підприємства, становлять основу продукції, що виготовляється, та сприяють процесу її виготовлення або поліпшують властивості готової продукції.
Чаюн І.О. [35]	Запаси – ресурси підприємства, що призначені для майбутнього використання, але на даний момент не використовуються. До них відносяться сировина, матеріали, паливо, обладнання, машини, товари, електроенергія та інші ресурси, що знаходяться на підприємстві та чекають на своє застосування у виробничому процесі або інших господарських діяльностей.
Сопко В.В. [34]	Запаси представляють собою накопичені ресурси, що знаходяться в процесі виробництва. Вони охоплюють сировину, матеріали, напівфабрикати та інші елементи, які використовуються для виготовлення продукції, що потім буде продана або використана для надання послуг.
Літвінова В., Блігадір М. [28]	матеріальні ресурси підприємства, які перебувають на різних стадіях виробничого процесу або обігу, призначені для майбутнього використання з метою виробництва товарів, надання послуг або для продажу. Вони включають сировину, матеріали, напівфабрикати, готову продукцію, а також інші виробничо-матеріальні цінності, які тимчасово зберігаються для забезпечення безперервності виробничого циклу та виконання господарських операцій підприємства.

* Складено автором на підставі джерел [12; 15; 19; 28; 34; 35].

У рамках виробничого підходу (матеріальні ресурси підприємства) запаси перебувають у розпорядженні підприємства та використовуються для забезпечення його діяльності. Це можуть бути як готова продукція, призначена

для продажу, так і ресурси, що зберігаються для забезпечення виробництва або надання послуг. Матеріальні ресурси підприємства характеризуються своєю фізичною формою та цільовим призначенням, що дозволяє ефективно організовувати їх облік, зберігання та використання [28].

Отже, з практичної точки зору, запаси - це частина матеріальних ресурсів, що перебувають на різних етапах виробництва та обігу, включаючи ресурси для виробничих потреб, предмети споживання та інші матеріальні цінності. Вони призначені для використання у виробничому процесі, транспортуванні або продажу. Запаси можуть бути представлені в таких формах, як сировина, матеріали, напівфабрикати, готова продукція та товари для подальшої реалізації [28].

Аналіз наукових публікацій показав, що існують численні трактування сутності запасів як економічної категорії, що значною мірою зумовлено зміною ролі та значення запасів у контексті ринкової економіки. Різноманітність підходів до трактування цієї категорії відображає різні аспекти її функціонування у виробництві та господарській діяльності, зокрема у контексті забезпечення безперебійного циклу виробництва, зниження витрат, адаптації до змін попиту та оптимізації управлінських процесів на підприємствах [28].

Разом з тим для цілей бухгалтерського обліку, складання фінансової звітності та здійснення господарської діяльності визначальне значення мають норми чинного законодавства України. Саме нормативно-правові акти встановлюють критерії визнання запасів, порядок їх оцінки та відображення в обліку. З метою узагальнення нормативних підходів до визначення поняття «запаси» доцільно розглянути їх трактування в основних законодавчих та нормативних документах України (табл. 1.4).

Аналіз нормативно-правових документів, що представлені в табл. 1.4 свідчать про єдність підходів національних та міжнародних нормативних документів до трактування поняття «запаси». В усіх випадках запаси розглядаються як активи підприємства, використання яких спрямоване на отримання майбутніх економічних вигід шляхом продажу, виробничого спожи-

Таблиця 1.4 - Визначення поняття «Запаси» у нормативно-правових актах України*

Автор, джерело	Визначення
НП(С)БО 9 «Запаси» [9]	це активи, які утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.
МСБО (IAS) 2 «Запаси» [10]	це активи, які передбачені для подальшого продажу в ході звичайної діяльності; що знаходяться у процесі виробництва для такого продажу, або ті, що знаходяться у вигляді сировини та матеріалів, які будуть використовуватись у процесі виробництва або надання послуг, за винятком незавершеного виробництва, що виникає за угодами на будівництво, включаючи безпосередньо пов'язані з ними угоди на надання послуг, фінансових інструментів та біологічних активів, що належать до сільськогосподарської діяльності, та сільськогосподарська продукція в момент її збирання.

* Складено автором на підставі джерел [9; 10].

вання або забезпечення господарської діяльності. Водночас НП(С)БО 9 «Запаси» виступає базовим нормативним документом для організації бухгалтерського обліку запасів в Україні, тоді як МСБО 2 «Запаси» забезпечує узгодження національної практики з міжнародними вимогами. Методичні рекомендації конкретизують порядок практичного застосування зазначених положень у діяльності підприємств. Узагальнення нормативних підходів дозволяє перейти до дослідження виробничих запасів як окремої складової запасів підприємства, що безпосередньо забезпечує здійснення виробничого процесу.

Виробничі запаси - більш вузька категорія, яку варто більш детально розглянути. Термін «виробничі запаси» у НП(С)БО 9 окремо не визначається, тому його сутність розкривається через наукові підходи та положення Плану рахунків бухгалтерського обліку щодо рахунку 20 «Виробничі запаси». Саме виробничі запаси становлять матеріальну основу виробничого процесу та забезпечують безперервність господарської діяльності підприємства.

Трактування сутності поняття «Виробничі запаси» у наукових працях різними науковцями представлено в табл. 1.5.

Таблиця 1.5 - Трактування сутності поняття «виробничі запаси» у наукових працях різними науковцями*

Автор, джерело	Визначення
Бутинець Ф.Ф. [15]	Виробничі запаси – це активи, які використовуються для подальшого продажу, під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, а також управління підприємством.
Голов С.Ф., Єфименко В.І. [17; 18]	Виробничі запаси трактуються як матеріальні ресурси підприємства, представлені сировиною, основними й допоміжними матеріалами, купівельними напівфабрикатами та іншими предметами праці, що використовуються у виробництві продукції.
Дмитренко А.В. [23]	Виробничі запаси – це сукупність предметів праці, які перебувають на підприємстві у вигляді складських запасів основних та допоміжних матеріалів, а також палива, запасних частин, зворотних відходів, тари та інших матеріалів, які призначені для використання як у виробничому процесі, так і для будь-яких інших потреб підприємства за умови їх повного споживання в одному операційному циклі.
Польова Т. В., Охрей Т. С. [32]	Виробничі запаси для цілей бухгалтерського обліку - це матеріальні ресурси (активи), які надійшли на підприємство для використання у господарській діяльності, забезпечують отримання майбутніх економічних вигід, а їх вартість переноситься на виготовлену продукцію протягом одного операційного циклу.
Швець В.Г. [38]	Виробничі запаси (сировина, матеріали, паливо тощо) – це матеріальні активи, що перероблюються підприємством задля виготовлення продукції, обслуговування виробництва та загальновиробничих потреб.
Шевченко Л.Я, Мулява В.Р. [36]	Виробничі запаси розглядаються як матеріальні ресурси, призначені для забезпечення безперервності виробництва, виконання робіт і надання послуг, які потребують належної організації обліку та контролю.
Шепель Т. [37]	Виробничі запаси є частиною оборотних активів підприємства, які використовуються у виробничому процесі, повністю споживаються протягом одного виробничого циклу та переносять свою вартість на собівартість готової продукції

* Складено автором на підставі джерел [15; 17; 18; 23; 32; 33; 36; 37; 38]

Узагальнення наведених підходів дозволяє зробити висновок, що виробничі запаси є складовою запасів підприємства та важливим елементом його оборотних

активів. На відміну від загального поняття запасів, виробничі запаси безпосередньо пов'язані із процесом створення продукції, виконання робіт або надання послуг. Їх основною особливістю є повне споживання протягом одного виробничого циклу та повне перенесення своєї вартості на собівартість виготовленої продукції. Саме тому ефективне управління виробничими запасами має важливе значення для забезпечення безперервності виробничого процесу, раціонального використання ресурсів і підвищення результативності діяльності підприємства.

Розкриття економічної сутності запасів і виробничих запасів дозволяє визначити їх місце в системі активів підприємства. Проте для ефективної організації бухгалтерського обліку, контролю та управління матеріальними ресурсами важливе значення має їх класифікація. Саме класифікація забезпечує систематизацію запасів.

На рис. Б1 Додатку Б представлена узагальнена класифікація запасів, яку запропонував Федак Л.М. [40]. Серед основних класифікаційних ознак вчений [40] виділив при поділі запасів наступні: цільове призначення, місце перебування (знаходження), час зберігання на підприємстві, період використання, мета формування, форма власності, структура.

Аналіз літературних джерел показав [40], що науковцями не виділено чіткої єдності у виділенні відповідних видів запасів, немає системності у розкритті їх сутності та використанні, в деяких випадках відбувається перетинання (змішування) класифікаційних ознак та одиниць, розглядається класифікація певних видів запасів, відсутня охопленість тощо.

Відповідно до НП(С)БО 9 [10], для цілей бухгалтерського обліку запаси включають [27]:

- сировину, основні й допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, що призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, розподілу, передачі, обслуговування виробництва й адміністративних потреб;

- незавершене виробництво у вигляді не закінчених обробкою і складанням деталей, вузлів, виробів та незакінчених технологічних процесів. Незавершене виробництво на підприємствах, в установах, що виконують роботи та надають послуги, складається з витрат на виконання незакінчених робіт (послуг), щодо яких підприємством ще не визнано доходу;
- готову продукцію, що виготовлена на підприємстві, в установі, призначена для продажу і відповідає технічним та якісним характеристикам, передбаченим договором або іншим нормативно-правовим актом;
- товари у вигляді матеріальних цінностей, що придбані (отримані) та утримуються підприємством з метою подальшого продажу;
- малоцінні та швидкозношувані предмети, що використовуються протягом не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він більше одного року;
- поточні біологічні активи, якщо вони оцінюються за НП(С)БО 9, а також сільськогосподарська продукція і продукція лісового господарства після її первісного визнання.

Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [8], в ф. № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» передбачено статтю «Запаси» (р. 1100), до складу якої входять рядки: виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція, товари. Стаття «Запаси» відображає вартість запасів, малоцінних та швидкозношуваних предметів, сировини, основних і допоміжних матеріалів, палива, покупних напівфабрикатів та комплектуючих виробів, запасних частин, тари, будівельних матеріалів та інших матеріалів, призначених для споживання під час нормального операційного циклу. Саме ці види запасів згадуються в п. 6 НП(С)БО 9 [10], хоча не зазначається, що вони є виробничими.

Водночас Планом рахунків бухгалтерського обліку [10; 4] передбачено 2 клас рахунків «Запаси» та окремо рахунок 20 «Виробничі запаси», який конкретно визначає перелік матеріальних цінностей, що мають обліковуватися як виробничі запаси підприємства.

Класифікацію рахунків обліку виробничих запасів відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку [10; 4] відображено на рис. 1.1.

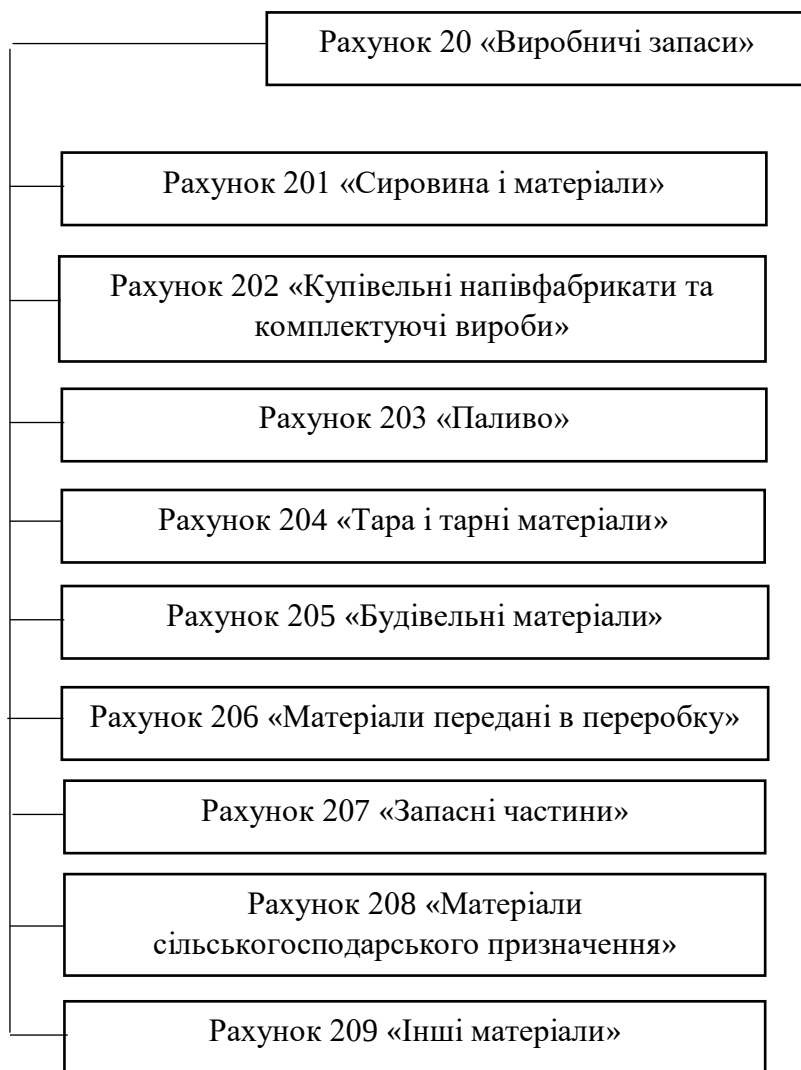

Рис. 1.1 - Класифікація рахунків обліку виробничих запасів відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку *

Складено автором на підставі джерела [10; 4]

При цьому, окремо існують такі рахунки другого класу, як [10; 4]:

- 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»;
- 23 «Виробництво»;
- 24 «Брак у виробництві»;
- 25 «Напівфабрикати»;
- 26 «Готова продукція»;
- 28 «Товари».

Отже, зазначені види запасів відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку [10; 4] не належать до складу виробничих запасів, а обліковуються як самостійні групи запасів. У зв'язку з цим простежується певна неузгодженість у трактуванні понять «запаси» та «виробничі запаси» між НП(С)БО та Планом рахунків бухгалтерського обліку. Зокрема, відповідно до положень стандартів бухгалтерського обліку ці поняття фактично ототожнюються, тоді як згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку поняття «запаси» є ширшим і включає не лише виробничі запаси, а й інші їх види [10].

Наявність різних підходів до класифікації запасів свідчить про багатогранність їх економічної сутності та важливу роль у діяльності підприємства. Водночас це обумовлює необхідність адаптації облікових підходів до особливостей господарської діяльності конкретного суб'єкта господарювання. Обґрунтована класифікація запасів і виробничих запасів забезпечує більш якісне управління ними, сприяє підвищенню ефективності їх використання та позитивно впливає на фінансові результати й стабільність функціонування підприємства.

1.2. Організація документального оформлення та фінансового обліку руху виробничих запасів

Ефективна організація обліку виробничих запасів неможлива без належного документального оформлення операцій щодо їх надходження, переміщення, використання та вибуття. Первинні документи виступають основою бухгалтерського обліку та забезпечують формування достовірної інформації про рух матеріальних ресурсів підприємства.

На рис. 1.2 наведений рух запасів, в т.ч виробничих запасів підприємства, обумовлений їх призначенням у фінансово-господарській діяльності [24]. Основними завданнями обліку надходження запасів, в т.ч. виробничих запасів є визначення їх вартості, документальне підтвердження факту їх отримання та забезпечення точності облікових даних.

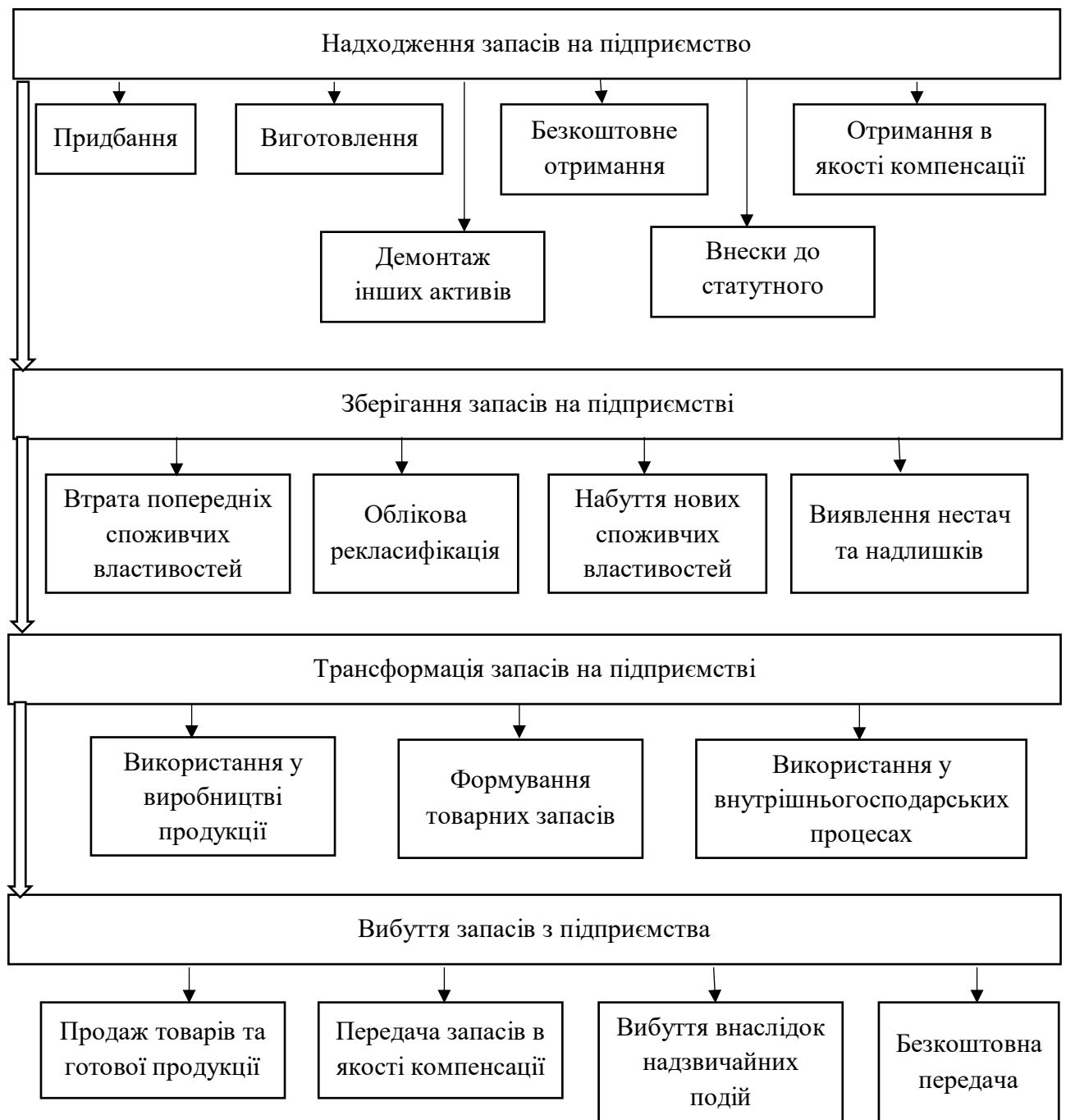

Рис. 1.2 – Основні види господарських операцій з запасами підприємства*

*Складено автором на основі джерел [9; 10; 24]

Всі операції, висвітлені на рис. 1.2, потребують точного і своєчасного відображення в обліку, оскільки неправильний облік може призвести до спотворення фінансових показників та втрат контролю за запасами.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [6] підставою для бухгалтерського обліку господарських

операцій є первинні документи, які мають бути складені під час здійснення операції або одразу після її завершення. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [6], первинні документи повинні містити наступні відомості:

1. про господарську операцію (дію або подію, яка викликає зміни в структурі активів та зобов'язань, власному капіталі підприємства);

2. обов'язкові реквізити, визначені ст. 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [6; 37]:

- назва документа (форми);
- дата складання;
- назва підприємства, від імені якого складено документ;
- зміст та обсяг господарської операції, одиницю виміру господарської операції;
- посади і прізвища (крім первинних документів, вимоги до яких встановлюються Національним банком України) осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення;
- особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції.

Відповідно до ст. 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [6]: «Залежно від характеру господарської операції та технології обробки облікової інформації до первинних документів можуть включатися додаткові реквізити (печатка, номер документа, підстава для здійснення операції тощо)». В цей же час, важливим є наступне: «Неістотні недоліки в документах, що містять відомості про господарську операцію, не є підставою для невизнання господарської операції, за умови, що такі недоліки не перешкоджають можливості ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції, та містять відомості про дату складання документа, назву підприємства, від імені якого складено документ, зміст та обсяг господарської операції тощо» [6].

Типові первинні документи з обліку виробничих запасів представлені в табл. 1.6.

Таблиця 1.6 – Типові первинні документи з обліку виробничих запасів

Господарська операція	Первинний документ
Надходження запасів	Видаткова накладна; Товарно-транспортна накладна; Прибуткова накладна; Податкова накладна; Акт приймання-передачі (при безоплатному надходженні);
Оприбуткування на склад	Прибутковий ордер
Внутрішнє переміщення	Накладна-вимога на відпуск
Відпуск у виробництво	Лімітно-забірна картка; Накладна вимога
Списання запасів	Видаткова накладна; Акт списання матеріальних цінностей
Проведення інвентаризації	Інвентаризаційний опис запасів; Порівняльна відомість результатів інвентаризації; Протокол інвентаризаційної комісії

Підприємство може продовжувати використовувати типові форми первинного обліку МШП, сировини та матеріалів [1], які були скасовані у 2021 році. При цьому можна виключити ті реквізити, які підприємство вважає зайвими або застарілими, і доповнити потрібними, головне щоб у цьому документі були збереженні обов’язкові реквізити [22].

Таким чином, для документування господарських операцій із обліку запасів доцільно використовувати самостійно виготовлені бланки. Але такі бланки повинні містити обов’язкові реквізити. Щоб використовувати в обліку самостійно розроблені форми, їх використання потрібно затвердити наказом керівника або іншим розпорядчим документом. Окрім форми документа, потрібно затвердити також порядок його застосування та інструкцію із заповнення [22].

З працівником підприємства, на якого покладено обов’язки щодо отримання, зберігання та відпуску запасів, доцільно укласти договір про повну матеріальну відповідальність.

Під час передачі запасів у виробництво необхідно дотримуватися наступних вимог [30]:

- облік запасів здійснюється за вагою, об'ємом або масою відповідно до встановлених норм їх витрачання на визначений обсяг виробництва;
- відпуск запасів у виробництво, як правило, проводиться в межах затверджених лімітів. Встановлення лімітів покладається на відділ матеріально-технічного забезпечення або плановий відділ підприємства;
- головний бухгалтер погоджує перелік працівників, уповноважених на отримання запасів зі складів. Передача запасів у виробництво здійснюється виключно таким особам із обов'язковим підтвердженням отримання особистим підписом.

Дотримання зазначених вимог сприяє посиленню контролю за рухом запасів, забезпечує їх раціональне використання та мінімізує ризик виникнення нестач і зловживань.

Виробничі запаси зі складів підприємства відпускаються на виробництво для виготовлення продукції, на господарські потреби, а також на сторону для переробки чи реалізації як надлишкові чи непотрібні.

Отже, документальне оформлення руху виробничих запасів охоплює весь цикл їх обігу на підприємстві - від надходження до вибуття або списання. Використання відповідних первинних документів забезпечує своєчасне та достовірне відображення господарських операцій в системі бухгалтерського обліку, сприяє посиленню контролю за збереженням матеріальних ресурсів та створює інформаційну основу для прийняття управлінських рішень.

Одним із ключових елементів методики бухгалтерського обліку запасів та операцій з ними є визначення їх вартісної оцінки. Чинне законодавство передбачає набір варіантів для здійснення заходів оцінювання запасів, з яких підприємство самостійно обирає найбільш комфортний та закріплює його в обліковій політиці підприємства [24].

Послідовність визначення вартості запасів наведено в таблиці 1.7. На кожному з етапів алгоритм оцінювання матиме власні особливості, обумовлені

Таблиця 1.7 – Послідовність визначення вартості запасів*

Етап	Заходи
Надходження запасів на підприємство	1. Визначення джерела надходження 2. Визначення вартості придбання 3. Визначення корисності для підприємства 4. Визначення способу використання 5. Визначення очікуваного періоду використання
Зберігання запасів на підприємстві	1. Визначення фактичної наявності 2. Оцінка функціональної придатності 3. Визначення можливості подальшого використання 4. Визначення способу подальшого використання
Трансформація запасів на підприємстві	1. Визнання потреби у трансформації 2. Визначення споживчих властивостей 3. Визначення способу подальшого використання 4. Оцінка наслідків трансформації
Вибуття запасів з підприємства	1. Визначення способу вибуття 2. Встановлення взаємозалежності факту вибуття та отримання економічного зиску 3. Визначення ринкових параметрів

* Складено автором на підставі джерел [9; 10; 24]

видом запасів, їх функціональним призначенням тощо.

Облік придбаних виробничих запасів на підприємстві може здійснюватися такими способами:

- за фактичною (первісною) собівартістю їх придбання;
- за купівельними цінами з окремим відображенням транспортно-заготівельних витрат;
- за обліковими цінами з подальшим визначенням і відображенням відхилень між обліковою та фактичною вартістю запасів.

У бухгалтерському обліку придбані виробничі запаси при їх первісному визнанні оцінюються за первісною (фактичною) собівартістю. До її складу включаються наступні витрати:

- суми, сплачені постачальникам відповідно до умов договору, за вирахуванням непрямих податків;
- суми ввізного мита;

- суми непрямих податків, пов'язаних із придбанням запасів, які не підлягають відшкодуванню підприємству;
- транспортно-заготівельні витрати, зокрема витрати на оплату тарифів, фрахту, транспортування, страхування вантажів, навантажувально-розвантажувальні роботи та інші аналогічні витрати;
- інші витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням запасів і доведенням їх до стану, придатного для використання за призначенням.

Таким чином, первісна собівартість виробничих запасів відображає сукупність витрат підприємства, понесених у процесі їх придбання та підготовки до використання у господарській діяльності.

Більш детальна оцінка при надходженні на підприємство запасів, в т.ч. виробничих запасів представлена на рис. Б2 Додатку Б [26].

Транспортно-заготівельні витрати (ТЗВ) включаються до собівартості придбаних запасів або загальною сумою відображаються на окремому субрахунку рахунків обліку запасів [30].

Частина транспортно-заготівельних витрат, що відноситься до запасів, які вибули, визначається як добуток середнього відсотка транспортно - заготівельних витрат і вартості запасів, що вибули. Відображення таких витрат здійснюється на тих самих рахунках бухгалтерського обліку, на яких було відображено вибуття відповідних запасів [30].

Розрахунок середнього відсотка транспортно-заготівельних витрат здійснюється шляхом ділення загальної суми залишку транспортно-заготівельних витрат на початок звітного місяця і транспортно-заготівельних витрат за звітний місяць на суму залишку запасів на початок місяця і вартості запасів, що надійшли протягом звітного періоду [30].

При відпуску запасів у виробництво, продажу та іншому вибутті згідно з НП(С)БО 9 [10], їх оцінка здійснюється за одним із методів, який підприємство вирішить обрати і який зафіксує в обліковій політиці підприємства (табл. 1.8).

Таблиця 1.8 – Оцінка запасів при їх вибутті [10]

№	Метод оцінки запасів	Характеристика методу
1	Ідентифікована собівартість	Передбачає особливе маркування кожної одиниці запасів, що дозволяє в будь-який момент часу визначити вартість, а також встановити дату витрачання кожної одиниці запасу певного виду, собівартість витраченого запасу та вартість запасів, що залишилися
2	Середньо-зважена собівартість	Проводиться за кожною одиницею запасів діленням сумарної вартості залишку таких запасів на початок звітного місяця та вартості одержаних у звітному місяці запасів на сумарну кількість запасів на початок звітного місяця й одержаних у звітному місяці запасів
3	Собівартість перших за часом надходження запасів (ФІФО)	Базується на припущенні, що запаси використовуються у тій послідовності, в якій вони надходили на підприємство і відображені в бухгалтерському обліку, тобто запаси, які першими відпускаються у виробництво (продаж та інше вибуття), оцінюються за собівартістю перших за часом надходжень запасів (п. 19,20 (П(С)БО 9)
4	Нормативні витрати	Полягає у застосуванні норм витрат на одиницю продукції (робіт, послуг), які встановлені підприємством з урахуванням нормальних рівнів використання запасів, праці, виробничих потужностей і діючих цін. Для забезпечення максимального наближення нормативних витрат до фактичних норм витрат і ціни у нормативній базі повинні регулярно перевірятися і переглядатися (п. 21 П(С)БО 9)
5	Вартості реалізації (ціни продаж)	Базується на застосуванні підприємствами роздрібною торгівлі середнього відсотку торговельної націнки товарів. Цей метод можуть застосовувати (якщо інші методи оцінки вибуття запасів не виправдані) підприємства, що мають значну та змінну номенклатуру товарів з приблизно однаковим рівнем торговельної націнки. Собівартість реалізованих товарів визначається як різниця між продажною (роздрібною) вартістю реалізованих товарів і сумою торговельної націнки на ці товари

Вибір підприємством оптимального методу оцінки запасів сприяє збільшенню оборотних коштів, залученню інвестицій, що в підсумку дає можливість отримати більші прибутки та в цілому покращити фінансовий стан підприємства [30].

При виборі методу оцінки руху запасів слід враховувати [30], що:

- інформація стосовно руху і наявності запасів відображається як в

Балансі, так і в Звіті про фінансові результати;

- метод ФІФО - найбільш придатний для складання Балансу (Звіту про фінансовий стан), тому що собівартість запасів на кінець звітного періоду є найбільш близькою до поточних цін, і, отже, найдостовірніше відображає вартість активів підприємства;

- метод середньозваженої собівартості забезпечує найбільш рівну величину прибутку, зазнає меншого впливу коливання купівельних цін. Але застосування цього методу потребує здійснення більш складних розрахунків.

Для узагальнення інформації про наявність і рух виробничих запасів підприємства застосовується рахунок 20 «Виробничі запаси». Перелік субрахунків рахунку 20 «Виробничі запаси» та коротка характеристика представлені в таблиці Б1 Додатку Б.

Аналітичний облік виробничих запасів організовується за їх найменуваннями, однорідними групами, місцями зберігання та матеріально відповідальними особами. З метою забезпечення належного контролю кожному виду запасів присвоюється номенклатурний номер, який відображається у номенклатурі підприємства та використовується під час документального оформлення і ведення обліку. Для кожного виду запасів зазначаються їх назва, одиниця виміру, облікова ціна та інші характеристики, необхідні для ідентифікації матеріальних цінностей [6; 7].

Інформація про надходження, переміщення та вибуття виробничих запасів формується на підставі первинних документів, передбачених законодавством та обліковою політикою підприємства. Дані первинних документів узагальнюються в регістрах аналітичного та синтетичного обліку, що забезпечує контроль за наявністю і рухом матеріальних ресурсів. На сучасних підприємствах облік запасів може здійснюватися як у паперовій, так і в електронній формі із застосуванням спеціалізованих інформаційних систем [6].

Для узагальнення інформації про рух виробничих запасів використовуються регістри бухгалтерського обліку, в яких накопичуються дані про їх надходження, використання та залишки. Взаємозв'язок аналітичного і синтетичного обліку

забезпечує можливість контролю достовірності облікових даних та своєчасного виявлення розбіжностей між фактичною наявністю запасів і даними бухгалтерського обліку [7].

Важливим елементом організації обліку виробничих запасів є проведення інвентаризації. Відповідно до Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань [5] інвентаризація проводиться з метою забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності шляхом перевірки фактичної наявності активів і зіставлення отриманих результатів з даними обліку [5].

Інвентаризація виробничих запасів здійснюється інвентаризаційною комісією, створеною на підставі наказу керівника підприємства. Перевірка проводиться за місцями зберігання запасів та в присутності матеріально-відповідальних осіб. Результати інвентаризації оформлюються інвентаризаційними описами, а виявлені розбіжності між фактичною наявністю та даними бухгалтерського обліку відображаються у порівняльних відомостях [5].

За результатами інвентаризації можуть бути виявлені:

1. надлишки виробничих запасів;
2. нестачі виробничих запасів;
3. пересортиця матеріальних цінностей.

Інвентаризаційна комісія оформлює протокол із зазначенням причин виявлених відхилень та пропозиціями щодо їх урегулювання. Після затвердження керівником підприємства результати інвентаризації підлягають відображенню в бухгалтерському обліку відповідно до вимог чинного законодавства [5].

У випадку встановлення нестач, псування або втрати виробничих запасів питання відшкодування завданих збитків вирішується відповідно до законодавства України і при наявності призначеної матеріально-відповідальної особи, саме вона повинна відшкодувати завдані збитки. Суми відшкодування визначаються виходячи з фактичного розміру завданої шкоди та відображаються в бухгалтерському обліку.

Таким чином, належна організація аналітичного обліку, документального

оформлення операцій та проведення інвентаризації забезпечують контроль за збереженням виробничих запасів, достовірність даних бухгалтерського обліку та формування якісної інформаційної бази для управління матеріальними ресурсами підприємства.

Типова кореспонденція рахунків з обліку надходження та вибуття виробничих запасів підприємства представлено в табл. 1.9.

Таблиця 1.9 - Типова кореспонденція рахунків з обліку надходження та вибуття виробничих запасів підприємства [10; 4]

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1	Оприбутковано виробничі запаси, повернуті з виробництва або виготовлені власними силами	20	23
2	Зменшено суму браку на вартість відходів відбракованої продукції, яку переведено до складу виробничих запасів	20	24
3	Переведено до складу запасів активи, що були придбані як товар для продажу	20	28
4	Оплачено витрати на транспортування виробничих запасів, що надійшли	20	31
5	Відображено надходження виробничих запасів у рахунок погашення дебіторської заборгованості	20	37
6	Оприбутковано запаси, придбані підзвітною особою	20	372
7	Оприбутковано виробничі запаси, що надійшли від постачальника на суму, що сплачується згідно договору (без ПДВ)	20	63
8	Віднесено до первісної вартості придбаних виробничих запасів суми непрямих податків, які не відшкодовуються підприємству	20	64
9	Оприбутковано лишки запасів, виявлених в результаті інвентаризації	20	719
10	Оприбутковано запаси, що надійшли безоплатно	20	745
11	Відпущено зі складу виробничі запаси для виробництва продукції	23	20
12	Списано запаси для загальногосподарських потреб, цехам основного та допоміжного виробництв	91	20
13	Використано запаси для адміністративних потреб на утримання і поточний ремонт будівель та інвентарю загальногосподарського призначення й інші господарські потреби	92	20
14	Списано облікову вартість реалізованих виробничих запасів	943	20
15	Списано різницю між балансовою та справедливою вартістю виробничих запасів, обмінаних на подібні активи	946	20

Продовження табл. 1.9

16	Списано суму зниження ціни виробничих запасів до чистої вартості реалізації	946	20
17	Відображено суму недостачі виробничих запасів у складі витрат звітного періоду	947	20

Раціональна організація документального оформлення та фінансового обліку сприяє систематизації облікової інформації щодо наявності і руху виробничих запасів. Це забезпечує своєчасне отримання інформації про стан матеріальних ресурсів підприємства та підвищує якість обліково-аналітичного забезпечення управління.

2. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТОВ «ДРУЖБА СВК»

2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства

Об'єктом дослідження діяльності підприємства, обліку та аналізу виробничих запасів в даній кваліфікаційної роботі бакалавра є ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Узагальнена інформація щодо основних характеристик підприємства представлено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Узагальнена інформація щодо основних характеристик
ТОВ «ДРУЖБА СВК»*

Повна назва: Українською англійською	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ (ТОВ) «ДРУЖБА СВК» LIMITED LIABILITY COMPANY «DRUZHBASVK» («DRUZHBASVK» LLC)
Скорочена назва	ТОВ «Дружба СВК»
Юридична адреса підприємства	Україна, 68251, Одеська обл., село Камчик, Білгород-Дністровський район, вулиця Троїцька, будинок 159
Статутний капітал	285 000 грн
Дата реєстрації	21.03.2000 р. (25 років 8 місяців)
Код ЄДРПОУ	03766139
Керівник	Чиклікчи Георгій Гаврилович
Головний бухгалтер	Узунова Ірина Дмитрівна
Вид діяльності (КВЕД)	Основний: 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур Додаткові: 01.13 Вирощування овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів 01.21 Вирощування винограду 01.24 Вирощування зерняткових і кісточкових фруктів 01.41 Розведення великої рогатої худоби молочних порід 01.45 Розведення овець і кіз 01.46 Розведення свиней 01.61 Допоміжна діяльність у рослинництві 10.11 Виробництво м'яса 10.13 Виробництво м'ясних продуктів 10.41 Виробництво олії та тваринних жирів 10.51 Перероблення молока, виробництво масла та сиру

	10.61 Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості 10.71. Виробництво хліба та хлібобулочних виробів; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання 10.91 Виробництво готових кормів для тварин, що утримуються на фермах 46.21 Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин 47.19 Інші види роздрібної торгівлі в неспеціалізованих магазинах 49.41 Вантажний автомобільний транспорт 52.10 Складське господарство 68.20 Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна
--	---

*складено автором на підставі джерел [41; 42]

З 2020 року у підприємства змінилася адреса. До 2020 року підприємство було територіально розташовано на території Саратського району Одеської області, що за результатами адміністративно-територіальної реформи було підпорядковано до Білгород-Дністровського району. У 2024 році село Зоря було перейменовано на село Камчик.

У 1947 році на території села Зоря, розташованого у Саратському (зараз Білгород-Дністровському) районі Одеській області, було створено три колективних господарства: колгосп ім. Ф. Енгельса, колгосп ім. К. Маркса, колгосп «Іскра». Основними видами діяльності колгоспів були рослинництво та тваринництво. Розводили, головним чином, велику рогату худобу, вівці, свиней та птицю. Ведуче місце у рослинництві займало вирощування зернових культур. Таким чином на території села Зоря було сформовано колективне господарство «Дружба».

У розпорядженні господарства були обширі та просторі земельні угіддя. В той час у господарстві склався зерно-тваринницький напрям діяльності. Рослинництво приносило врожай зернових культур, кормів, а також овочів та картоплі. Ще поширились садівництво та виноградарство. Основною метою тваринництва було виробництво молока та м'яса.

У 2000 році згідно Закону України «Про колективну власність в Україні» підприємство було знов реорганізовано у сільськогосподарський виробничий кооператив - СВК «ДРУЖБА». Ця форма дозволила зберегти цілісність матеріально-технічної бази, уникнути подрібнення великих земельних масивів і забезпечити спільну обробку землі власниками земельних часток (паїв).

У 2012 році загальними зборами членів кооперативу було прийнято рішення про реорганізацію СВК «ДРУЖБА» у Товариство з обмеженою відповідальністю із збереженням історичної назви - ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Вищим органом управління ТОВ «ДРУЖБА СВК» є Загальні збори учасників. Операційне та виконавче керівництво здійснює Директор (Г. Г. Чиклікчи). Організаційна структура є лінійно-функціональною та включає спеціалізовані цехи переробки, агрономічну та інженерну служби, а також централізовану бухгалтерію [41-42].

Основним видом економічної діяльності компанії за КВЕД є 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур. На полях підприємства вирощуються озима пшениця, ячмінь, кукурудза, соняшник та озимий ріпак [41-42].

Головною відмінною рисою та конкурентною перевагою ТОВ «ДРУЖБА СВК» на ринку є реалізація замкненого (вертикального) виробничого циклу. Стратегія підприємства спрямована на мінімізацію ризиків шляхом відмови від продажу виключно сирової продукції з поля та переходу до виробництва товарів із високою доданою вартістю. Глибока диверсифікація захищає ТОВ «ДРУЖБА СВК» від ринкових коливань цін на зерно. Якщо світові ціни на пшеницю падають, підприємство компенсує втрати за рахунок внутрішньої реалізації готових продуктів харчування (хліба, м'яса, сиру). Це дозволяє компанії утримувати високі показники рентабельності та нарощувати чистий прибуток.

Крім того, що вироблена продукція використовується самим товариством, з усіх ділянок частина продукції реалізується. Покупцями, а точніше - споживачами цієї продукції є населення села Камчик та навколо розташованих населених пунктів. Продукція реалізується напряму, тобто безпосередньо з самих бригад, а

також через мережу магазинів. На балансі Товариства знаходяться чотири продовольчих магазини, кафе «Камчія», бар «Камчія». Більша частина продукції - це зернові та масляні культури, м'ясо та м'ясні вироби - реалізуються приватним підприємцям, які приїжджають з усієї України.

В кваліфікаційній роботі бакалавра для дослідження основних економічних показників підприємства та проведенні аналізу забезпеченості підприємства запасами, в т.ч. виробничими запасами нами були вивчені форми фінансової і статистичної звітності ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2023-2024рр:

1. форма №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» – це звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал;

2. форма №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» – це звіт про доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства;

3. форма №3 «Звіт про рух грошових коштів» – це звіт, який відображає надходження і видаток грошових коштів у результаті діяльності підприємства у звітному періоді;

4. форма №4 «Звіт про власний капітал» – це звіт, який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду;

5. форма №5 «Примітки до фінансових звітів» – це сукупність показників і пояснень, яка забезпечує деталізацію і обґрунтованість статей фінансових звітів, а також інша інформація, розкриття якої передбачено відповідними положеннями (стандартами).

Окрім фінансової звітності обстеженню підлягала і статистична звітність підприємства за 2023-2024рр., а саме:

1. форма № 1-підприємництво (річна) «Структурне обстеження підприємства» - містить інформацію про основні економічні показники діяльності підприємства: обсяги реалізації, витрати, чисельність працівників, оплату праці, інвестиції, види економічної діяльності та структуру доходів і витрат;

2. форма № 203-ІНВ (річна) «Звіт про наявність і рух необоротних активів, амортизацію та капітальні інвестиції» - відображає наявність основних засобів та

інших необоротних активів на початок і кінець року, їх надходження, вибуття, суму нарахованої амортизації та обсяги капітальних інвестицій;

3. форма № 21-сг (річна) «Звіт про реалізацію продукції сільського господарства» - Відображає обсяги реалізованої продукції рослинництва та тваринництва, середні ціни реалізації та виручку від продажу;

4. форма № 29-сг (річна) «Звіт про площі та валові збори сільськогосподарських культур, плодів, ягід і винограду» - Містить інформацію про посівні та зібрані площі, урожайність і валові збори сільськогосподарських культур, плодів, ягід та винограду;

5. форма № 50-сг (річна) «Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств» - містить показники виробництва та реалізації продукції, витрат, фінансових результатів, земельних ресурсів, чисельності працівників та продуктивності діяльності сільськогосподарського підприємства.

Для аналізу основних показників діяльності підприємства складемо аналітичну табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Основні фінансово-економічних показників діяльності підприємства за 2023-2024 роки*

Показники	2023	2024	Відхилення 2023/2024 рр.	
			абс.	%
1. Обсяг продукції в натуральному виразі, т	816,3	996,4	180,1	22,07
2. Обсяг продукції в оптових цінах без ПДВ та акцизного збору, тис. грн.	17855,3	21851,5	3996,2	22,38
- у діючих оптових цінах				
- у порівнянних оптових цінах				
3. Середня оптова ціна за 1 тону продукції, грн.	21874,09	21930,35	56,3	0,26
4. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	189207	251006	61799,0	32,66
5. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	150458	148 078	-2380,0	-1,58
6. Адміністративні витрати, тис. грн.	6715	8397	1682,0	25,05
7. Витрати на збут, тис. грн.	7168	9059	1891,0	26,38
8. Валовий прибуток, тис. грн.	38749	102928	64179,0	більше ніж в 1,65р.
9. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	164341	165534	1193,0	0,73
10. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, коп.	87	66	-20,9	-24,07
11. Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн. в т. числі:	25130	96 914	71784,0	більше ніж в 2,85 р.

Продовження табл. 2.2

- від операційної діяльності	27443	99 528	72085,0	більше ніж в 2,62 р.
- від фінансової діяльності	-2091	-2603	-512,0	24,49
- від іншої діяльності	-222	-11	211,0	-95,05
12. Податок на прибуток, тис. грн.	-	-	х	х
13. Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	25130	96914	71784,0	більше ніж в 2,85 р.
14. Матеріальні витрати, тис. грн.	111851	130693	18842,0	16,85
15. Матеріаловіддача, грн./грн.	0,16	0,17	0,01	4,74
16. Матеріаломісткість продукції, грн./грн	6,26	5,98	-0,3	-4,52
17. Середня облікова кількість працівників підприємства, осіб.	127	124	-3,0	-2,36
18. Продуктивність праці одного працівника підприємства, грн.	140954,76	176221,72	35267,0	25,02
19. Фонд оплати праці працівників підприємства, тис. грн.	19183	24457	5274,0	27,49
20. Середня річна заробітна плата одного працівника підприємства, грн.	151047,24	197233,87	46186,6	30,58
21. Середня річна вартість основних засобів підприємства, тис.грн.	135716,5	152315,5	16599,0	12,23
22. Фондовіддача, грн.	0,13	0,14	0,01	8,76
23. Фондорентабельність, %	18,52	63,63	45,1	х
24. Середня річна вартість оборотних активів, тис. грн.	232202	285609,5	53407,5	23,00
25. Коефіцієнт оборотності оборотних активів	0,81	0,88	0,1	7,85
26. Рентабельність реалізованої продукції, %	16,7	41,01	24,3	х
27. Рентабельність виробництва, %	6,83	22,13	15,3	х
28. Середня річна сума дебіторської заборгованості	7624,5	13298	5673,5	74,41
29. Середня річна сума кредиторської заборгованості	6205	5825,5	-379,5	-6,12
30. Коефіцієнти ліквідності балансу	18,29	62,59	44,3	х
- коефіцієнт поточної ліквідності				
- коефіцієнт швидкої ліквідності				
- коефіцієнт абсолютної ліквідності				

* Складено та розраховано на підставі фінансової звітності ТОВ «ДРУЖБА СВК» та джерел [2; 11]

За результатами дослідження основних техніко-економічних показників діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2023-2024 рр. встановлено позитивну динаміку більшості показників, що свідчить про підвищення ефективності господарської діяльності підприємства. Аналізуючи таблицю, можна зробити наступні висновки:

1. Обсяг виробництва продукції у натуральному виразі збільшився на 180,1 т, або на 22,07 %. Водночас обсяг продукції в оптових цінах у діючих цінах зріс на 3996,2 тис. грн (22,38 %), а у порівняних цінах – на 3950,2 тис. грн (22,07 %). Середня оптова ціна 1 т продукції підвищилася лише на 56,3 грн, або на 0,26 %, що характеризує відносну стабільність цінової політики підприємства та свідчить

про те, що основним фактором зростання доходів стало збільшення фізичних обсягів виробництва.

2. Чистий дохід від реалізації продукції зріс на 61 799 тис. грн, або на 32,66 %, що характеризує позитивну динаміку збутової діяльності, розширення обсягів реалізації та зміцнення ринкових позицій підприємства. При цьому собівартість реалізованої продукції зменшилася на 2 380 тис. грн, або на 1,58 %, що є позитивною тенденцією та свідчить про підвищення ефективності виробництва. Незважаючи на збільшення адміністративних витрат на 1 682,0 тис. грн (25,05 %) та витрат на збут на 1 891,0 тис. грн (26,38 %), витрати на 1 грн реалізованої продукції скоротилися з 87 до 66 коп., або на 24,07 %. У результаті валовий прибуток підприємства зріс на 64 179 тис. грн і перевищив рівень попереднього року більш ніж у 1,65 раза.

3. Фінансовий результат до оподаткування збільшився на 71 784 тис. грн, або майже у 2,9 раза. Аналогічна тенденція характерна і для чистого прибутку, який зріс з 25 130 тис. грн до 96 914 тис. грн. Основним чинником такого приросту стало суттєве збільшення прибутку від операційної діяльності на 72 085 тис. грн, тобто більш ніж у 2,6 раза. Водночас від'ємний результат від фінансової діяльності дещо погіршився, проте його вплив на загальний фінансовий результат залишився несуттєвим.

4. Ефективність використання матеріальних ресурсів підвищилася. Незважаючи на зростання вартості сировини на 16,85 %, матеріаловіддача збільшилася на 4,74 %, а матеріаломісткість продукції зменшилася на 4,52 %. Це свідчить про більш раціональне використання сировини та матеріалів у виробничому процесі.

5. Позитивні тенденції спостерігаються і у сфері використання трудових ресурсів. За умови скорочення середньооблікової чисельності працівників на 3 особи, або на 2,36 %, продуктивність праці одного працівника зросла на 35 267 грн, або на 25,02 %. Одночасно фонд оплати праці збільшився на 5 274 тис. грн (27,49 %), а середня річна заробітна плата одного працівника – на 46 186,6 грн

(30,58 %), що характеризує підвищення рівня матеріального стимулювання персоналу та ефективність кадрової політики підприємства.

6. Покращилися показники використання основних засобів. Незважаючи на збільшення їх середньорічної вартості на 12,23 %, фондівдача зросла на 8,76 %, а фондорентабельність підвищилася з 18,52 % до 63,63 %. Це свідчить про значне зростання ефективності та прибутковості використання основних засобів.

7. Позитивні зміни відбулися і в сфері використання оборотних активів. Їх середньорічна вартість зросла на 23,0 %, а коефіцієнт оборотності підвищився на 7,85 %, що вказує на прискорення обігу коштів та підвищення ефективності використання оборотного капіталу.

8. Показники рентабельності демонструють суттєве підвищення результативності діяльності підприємства. Зокрема, рентабельність реалізованої продукції зросла з 16,7 % до 41,01 %, а рентабельність виробництва – з 6,83 % до 22,13 %, що свідчить про значне зростання прибутковості господарської діяльності.

9. Аналіз показників ліквідності підтвердив високий рівень платоспроможності підприємства. Значення коефіцієнтів ліквідності суттєво перевищують загальноприйняті нормативи, що свідчить про здатність підприємства своєчасно виконувати свої поточні зобов'язання. Оборотні активи, насамперед грошові кошти та готова продукція, значно перевищують обсяг короткострокових зобов'язань. Крім того, кредиторська заборгованість протягом звітного періоду скоротилася на 6,12 %, що підтверджує високий рівень фінансової стійкості та незалежності від зовнішніх джерел фінансування.

Узагальнюючи результати аналізу, можна зробити висновок, що у 2024 році ТОВ «ДРУЖБА СВК» суттєво покращило результати своєї господарської діяльності порівняно з 2023 роком. Позитивна динаміка виробництва та реалізації продукції, зростання прибутковості, підвищення ефективності використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, а також зміцнення ліквідності та фінансової стійкості свідчать про стабільний фінансово-економічний стан підприємства та наявність передумов для його подальшого розвитку.

Підприємству рекомендується більш ефективно використовувати кошти, переглянути інвестиції та підвищити ділову активність.

2.2. Аналіз забезпеченості підприємства запасами в тому числі виробничими запасами

Необхідною умовою здійснення виробничої діяльності є наявність на підприємстві достатнього обсягу запасів, які забезпечують безперервність виробничого процесу та створюють умови для своєчасної реалізації готової продукції. Оскільки основними видами діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК» є рослинництво і тваринництво, підприємство використовує широкий спектр товарно-матеріальних цінностей, які формують значну частину його запасів та є важливою складовою виробничого потенціалу. В першу чергу це [39]:

1. Виробничі запаси - сировина і матеріали; купівельні напівфабрикати; паливо; тара; будівельні матеріали; запасні частини; матеріали сільськогосподарського призначення; малоцінні та швидкозношувані предмети.
2. Незавершене виробництво.
3. Готова продукція.
4. Поточні біологічні активи.

Відповідно до п. 6 НП(С)БО 9 «Запаси» [10] поточні біологічні активи можуть належати до запасів у разі їх оцінки за нормами цього стандарту. Проте на ТОВ «ДРУЖБА СВК» вони обліковуються відповідно до НП(С)БО 30 «Біологічні активи» та відображаються у фінансовій звітності окремо від запасів, у зв'язку з чим до аналізу складу та структури запасів не включаються.

У ТОВ «ДРУЖБА СВК» запаси складають значну частину активів підприємства і більшу частину його оборотних активів. Для аналізу наявності та структури активів підприємства за 2023-2024рр. складено табл. 2.3.

Як свідчать дані табл. 2.3 в період 2023-2024рр. на підприємстві зростали усі види активів. Проте темп зростання запасів - 129,39% був дещо меншим ніж збільшення активів в цілому і оборотних активів, відповідно 130,02% та 132,69%.

Таблиця 2.3 – Наявність та структура активів підприємства (тис.грн)*

Показники	Наявність на кінець року		2024р. в % до 2023р.	Відхилення	
	2023 рік	2024 рік		Абсол.	%
Активи підприємства	322370	419158	130,02	96788	30,02
в т.ч. оборотні активи	245486	325733	132,69	80247	32,69
- частка оборотних активів	76,15	77,71	102,05	1,56	2,05
Запаси	127313	164735	129,39	37422	29,39
- частка запасів в %:					
- до всіх активів	39,49	39,30	99,52	-0,19	-0,48
- до оборотних активів	55,7	54,4	97,67	-1,3	-2,33

* Складено та розраховано на підставі фінансової звітності ТОВ «ДРУЖБА СВК» та джерел [12; 13; 33; 34; 39]

В результаті цього частка запасів як до всіх активів, так і до оборотних активів дещо зменшилась на 0,48% та 2,33%. Але в складі оборотних активів на долю запасів приходить більша половина - 54,4%.

Така значна частина запасів в активах підприємства вимагає детального аналізу як їх динаміки та структури так і ефективності використання [39]. Аналіз динаміки та структури запасів ТОВ «ДРУЖБА СВК» наведено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4 - Динаміка та структура запасів ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2023-2024рр.*

Запаси	На кінець року				2024р. в % до 2023р.	Відхилення		
	2023 рік		2024 рік			тис.грн	%	Структури, %
	тис.грн	%	тис.грн	%				
1. Виробничі запаси	32856	25,81	42401	25,74	129,05	9545	29,05	-0,07
2. Незавершене виробництво	26465	20,79	32835	19,93	124,07	6370	24,07	-0,86
3. Готова продукція	67992	53,41	89499	54,33	131,63	21507	31,63	0,92
Всього запасів	127313	100	164735	100	129,39	37422	29,39	x

* Складено та розраховано на підставі фінансової звітності ТОВ «ДРУЖБА СВК» та джерел [12; 13; 33; 34; 39]

Для підвищення наочності результатів проведеного аналізу динаміки запасів ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2023-2024 роки за даними табл. 2.4. на рис. 2.1 представлено графічне відображення результату аналізу.

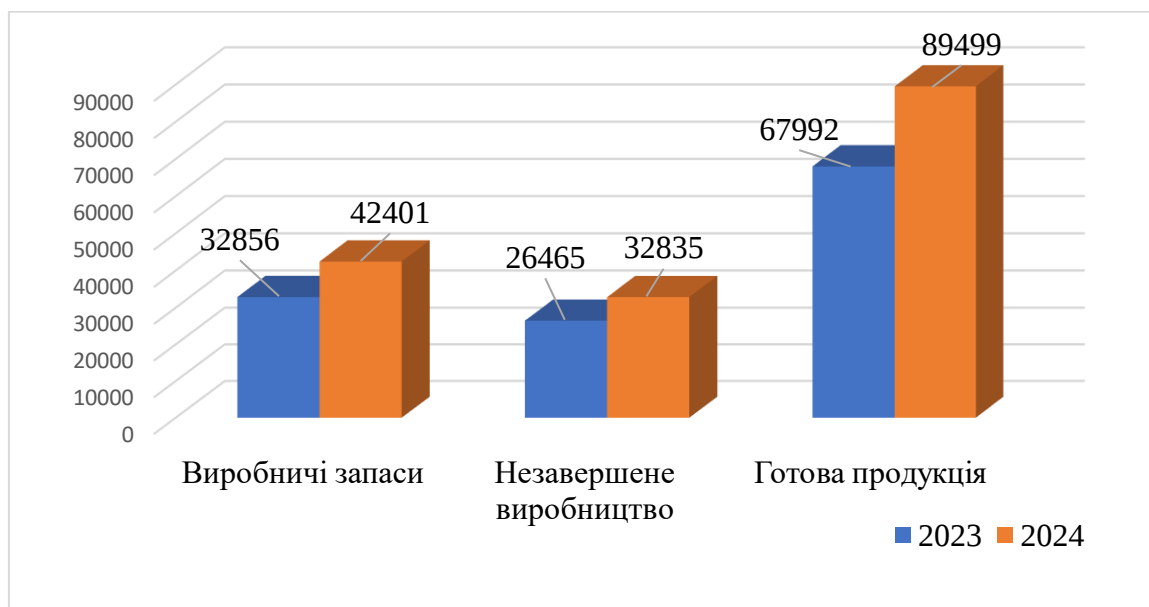

Рис. 2.1 - Динаміка запасів ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2023-2024 рр., тис.грн
[12; 13; 33; 34; 39]

Як видно з даних табл. 2.4 та рис. 2.1 найбільшу частку в запасах займає готова продукція, що пояснюється особливостями виробництва і реалізації продукції рослинництва і тваринництва. Тут на відміну від більшості галузей харчової промисловості, де термін реалізації складає дні, або тижні, реалізація вирощеного врожаю, та худоби займає місяці, а тим часом запаси продовжують зростати. Впродовж такого короткого періоду 2023-2024рр. вартість запасів зросла на 129,39%.

Структура та динаміка запасів, в т.ч. виробничих запасів ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2023-2024 роки наведена в таблиці 2.5.

Дані таблиці 2.5 свідчать про зростання загальної вартості запасів підприємства у 2024 році порівняно з 2023 роком на 37422 тис. грн, або 29,39 %. Вартість запасів збільшилася з 127313 тис. грн до 164735 тис. грн, що може свідчити про розширення масштабів діяльності підприємства, збільшення обсягів виробництва та формування додаткових матеріальних ресурсів для забезпечення виробничого процесу.

Найбільшу частку в структурі запасів упродовж досліджуваного періоду займає готова продукція, питома вага якої зросла з 53,40 % до 54,33 %. В

Таблиця 2.5. - Структура та динаміка запасів, в т.ч. виробничих запасів ТОВ
«ДРУЖБА СВК» за 2023-2024 роки*

Показник	Код рядка	2023 рік		2024 рік		Відхилення питомої ваги, %	Відхилення	
		тис.грн	Питома вага, %	тис.грн	Питома вага, %		абс., тис.грн.	%
Запаси, в т.ч.	Ф № 1: 1100	127313	100,00	164735	100,00	х	37422	29,39
1. Виробничі запаси	Ф № 1: 1101	32856	25,81	42401	25,74	-0,07	9545	29,05
Сировина і матеріали	Ф № 5: 800	230	0,70	89	0,21	-0,49	-141	-61,30
Купівельні напівфабрикати і комплектуючі вироби	Ф № 5: 810	0	х	166	0,39	0,39	166	х
Паливо	Ф № 5: 820	4886	14,87	7854	18,52	3,65	2968	60,74
Тара і тарні матеріали	Ф № 5: 830	526	1,60	536	1,26	-0,34	10	1,90
Будівельні матеріали	Ф № 5: 840	363	1,10	238	0,56	-0,54	-125	-34,44
Запасні частини	Ф № 5: 850	956	2,91	1104	2,60	-0,31	148	15,48
Матеріали сільськогосподарського призначення	Ф № 5: 860	25430	77,40	31930	75,30	-2,09	6500	25,56
Малоцінні та швидкозношувані предмети	Ф № 5: 880	465	1,42	484	1,14	-0,27	19	4,09
2. Незавершене виробництво	Ф № 1: 1102	26465	20,79	32835	19,93	-0,86	6370	24,07
3. Готова продукція	Ф № 1: 1103	67992	53,4	89499	54,33	0,92	21507	31,63

* Складено та розраховано на підставі фінансової звітності ТОВ «ДРУЖБА СВК» та джерел [12; 13; 33; 34; 39]

абсолютному вираженні її вартість збільшилася на 21507 тис. грн, або 31,63 %, що є найбільшим приростом серед усіх складових запасів. Така ситуація може свідчити як про збільшення обсягів виробництва, так і про накопичення нереалізованої продукції на складах підприємства.

Друге місце в структурі запасів займають виробничі запаси, вартість яких зросла з 32856 тис. грн до 42401 тис. грн, тобто на 9545 тис. грн або 29,05 %. Водночас їх питома вага у загальній структурі запасів практично не змінилася і становила відповідно 25,81 % та 25,74 %, що свідчить про збереження стабільності

виробничих запасів в структурі запасів і формуванні оборотних активів підприємства.

Частка незавершеного виробництва на підприємстві зменшилася з 20,79 % до 19,93 % (на 0,86 в.п.), хоча його вартість зросла на 6370 тис. грн або 24,07 %. Це може свідчити про прискорення виробничого циклу та більш ефективне завершення виробничих процесів у 2024 році.

У структурі виробничих запасів найбільшу частку займають матеріали сільськогосподарського призначення. Їх вартість зросла з 25430 тис. грн до 31930 тис. грн, тобто на 6500 тис. грн або 25,56 %. Незважаючи на абсолютне зростання, їх питома вага скоротилася з 77,40 % до 75,30 % (на 2,09 в.п.), що свідчить про певну диверсифікацію складу виробничих запасів.

Суттєве зростання відбулося за статтею паливо, вартість якого збільшилася на 2968 тис. грн або 60,74 % та досягла 7854 тис. грн. Питома вага палива у структурі виробничих запасів зросла з 14,87 % до 18,52 % (+3,65 в.п.). Така тенденція може бути пов'язана зі збільшенням обсягів польових робіт, підвищенням цін на паливно-мастильні матеріали або створенням запасів на майбутні виробничі періоди.

Позитивною тенденцією є поява у 2024 році купівельних напівфабрикатів і комплектуючих виробів на суму 166 тис. грн, частка яких склала 0,39 % виробничих запасів. Це може свідчити про розширення виробничої діяльності та використання додаткових матеріальних ресурсів.

Вартість запасних частин зросла на 148 тис. грн або 15,48 %, досягнувши 1104 тис. грн, що пов'язано з необхідністю підтримання технічного стану машинно-тракторного парку.

Незначне зростання спостерігається за статтями тара і тарні матеріали (+10 тис. грн або 1,90 %) та малоцінні та швидкозношувані предмети (+19 тис. грн або 4,09 %). При цьому їх частка у структурі виробничих запасів дещо скоротилася.

Водночас відбулося скорочення вартості сировини і матеріалів на 141 тис. грн або 61,30 %, а також будівельних матеріалів на 125 тис. грн або 34,44 %.

Зменшення цих статей може бути наслідком їх активного використання у виробництві або скорочення потреби в них у звітному році.

Для підвищення наочності результатів проведеного аналізу структури та динаміки виробничих запасів ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2023-2024 роки на рис. 2.2 та 2.3 та 2.4 представлено графічне відображення за даними табл. 2.5.

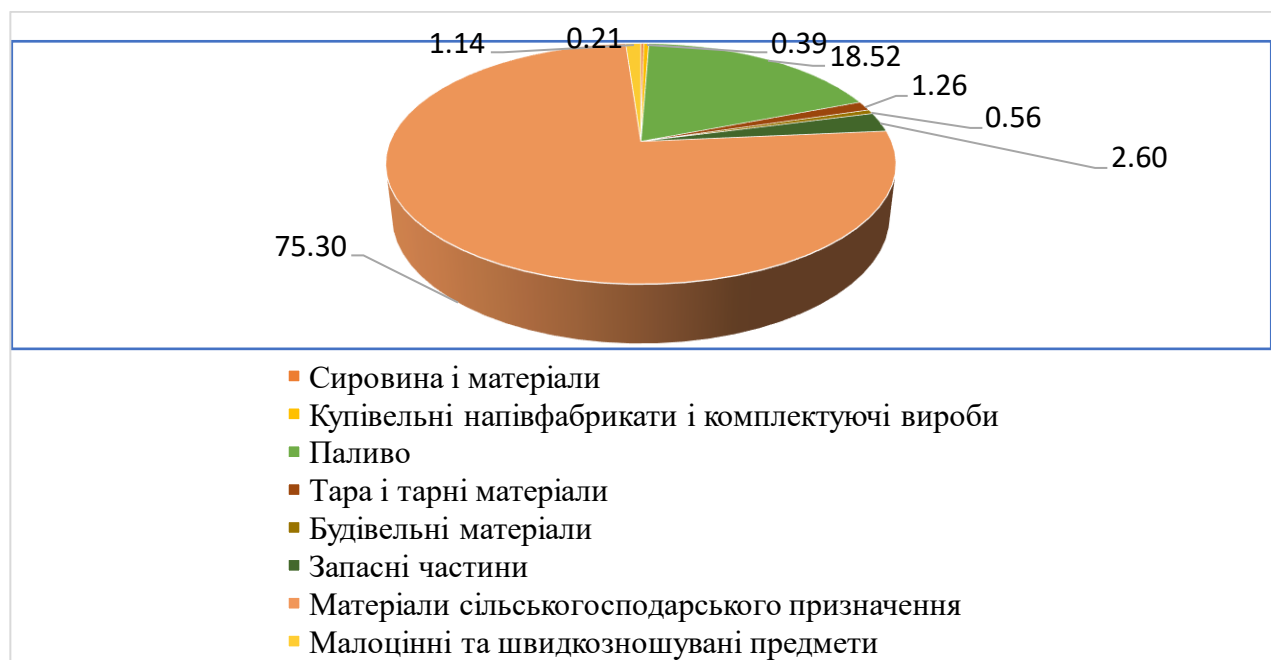

Рис. 2.2 - Структура виробничих запасів ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2023 рік, % [12; 13; 33; 34; 39]

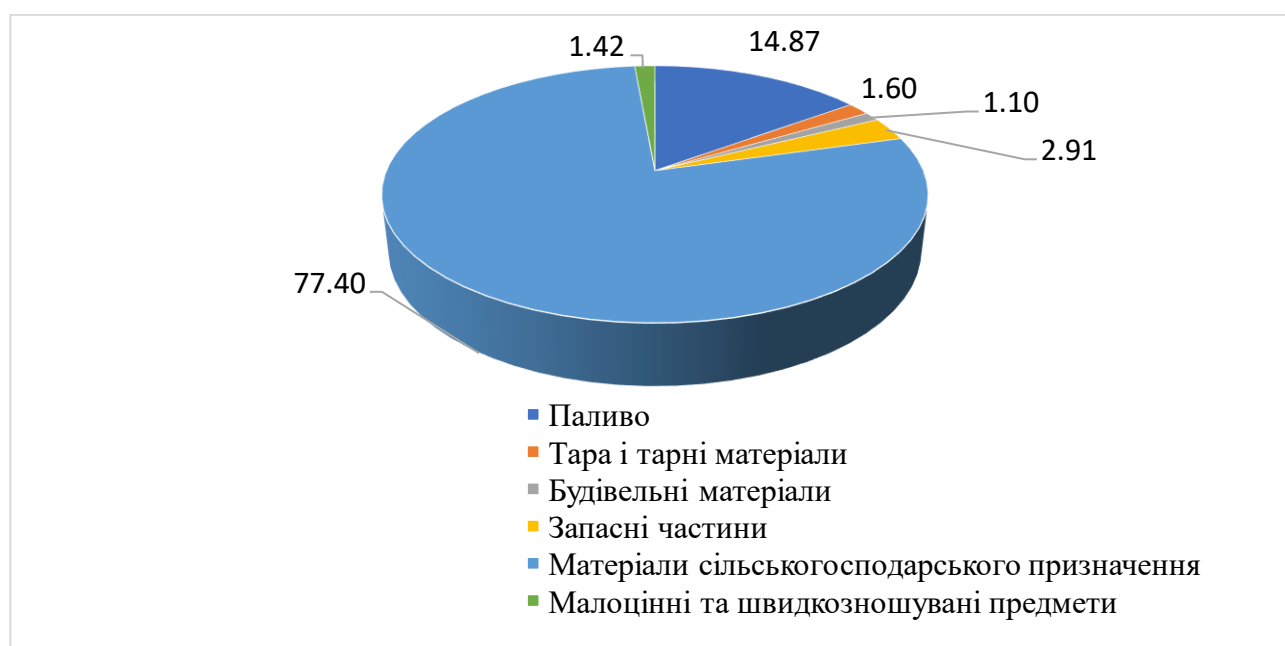

Рис. 2.3 - Структура виробничих запасів ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2024 рік, % [12; 13; 33; 34; 39]

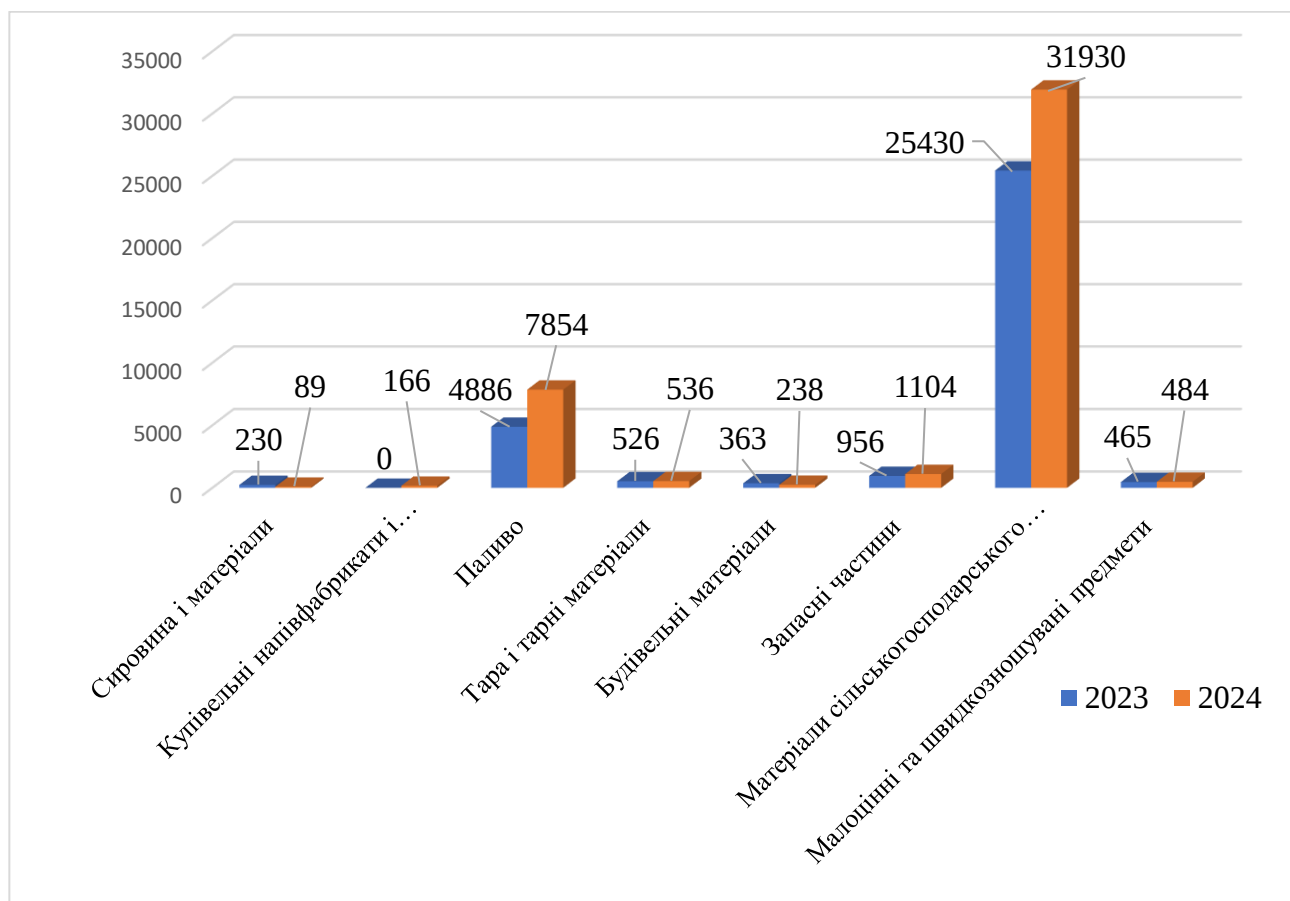

Рис. 2.4 - Динаміка виробничих запасів ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2023-2024 рр., тис.грн [12; 13; 33; 34; 39]

Таким чином, аналізуючи табл. 2.5 та рис. 2.2 - 2.4 можна зробити наступний узагальнюючий висновок:

1. В цілому структура запасів підприємства характеризується високою питомою вагою готової продукції та виробничих запасів, що є типовим для сільськогосподарських підприємств. Позитивним явищем є зростання вартості виробничих запасів, що свідчить про забезпечення виробничого процесу необхідними матеріальними ресурсами. Водночас значне збільшення залишків готової продукції може свідчити про певне уповільнення реалізації продукції або формування запасів для майбутнього продажу.

2. Привертає увагу істотне збільшення запасів палива, що потребує додаткового контролю за ефективністю його використання та обґрунтованістю створення таких запасів.

Як показав аналіз табл. 2.4. вартість запасів впродовж року зросла на 129,39%, це досить значне збільшення, що ставить питання про ефективність використання як запасів, так і оборотних активів в цілому і економічну доцільність такого збільшення [39]. Для цього варто виконати аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві (табл. 2.6) та аналіз використання оборотних активів та їх складових (табл. 2.7).

Таблиця 2.6 - Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві*

Показники	2023 рік	2024 рік	Відхилення		
			Всього	В т.ч. за рахунок зміни	
				Матеріальних витрат	Матеріаловіддачі
1. Обсяг продукції у діючих цінах, тис. грн	17855,3	21851,5	3996,2	3007,84	988,36
2. Матеріальні витрати, тис. грн	111851	130693	18842	3007,84	х
3. Матеріаловіддача, грн/грн	0,16	0,17	0,01	х	988,36
4. Матеріаломісткість, грн/грн	6,26	5,98	-0,3	х	х

* Складено та розраховано на підставі фінансової звітності ТОВ «ДРУЖБА СВК» та джерел [12; 13; 33; 34; 39]

Аналізуючи результати табл. 2.6 можна зазначити, що у порівнянні з попереднім роком обсяг продукції зріс на 3996,2 тис.грн., в тому числі під впливом змін [13]:

– зростання матеріальних витрат:

$$18842 * 0,16 = 3007,84 \text{ тис.грн.}$$

– зростання матеріаловіддачі:

$$0,01 * 130693 = 988,36 \text{ тис.грн.}$$

Розрахунки табл. 2.6 свідчать про покращення використання матеріальних ресурсів, що виражається в зростанні матеріаловіддачі. Завдяки цьому на підприємстві додатково реалізовано продукції на суму 988,36 тис.грн, або 27,73% загального приросту реалізації $[(988,36:3996,2) \times 100]$ – екстенсивний вплив факторів на реалізацію продукції.

Таблиця 2.7 – Аналіз використання оборотних активів
ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2023-2024рр. *,**

Показники	Код рядка/ Алгоритм розрахунку	2023 рік	2024 рік	Відхилення	
				абсолютне гр.3-гр.2	відносне % (гр.4/гр.2)*100
А	1	2	3	4	5
1. Чистий дохід від реалізації, тис.грн	ф № 2 р. 2000	189207	251006	61799	32,7
2. Середньорічні залишки оборотних активів, тис.грн	ф № 1 р. 1195	232187	285624	53437	23,0
в т.ч.	ф № 1				
2.1. Запаси та поточні біологічні активи	р. 1100 +1110	134236	158096	23860	17,8
2.2. Кошти в розрахунках	ф № 1 р. 1125 - 1155	7625	13298	5673	74,4
2.3. Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	ф № 1 р. 1160 - 1165	90326	114230	23904	26,5
3. Кількість днів в періоді	х	360	360	х	х
4. Одноденна виручка, тис.грн	р.1/р.3	525,6	697,2	171,6	32,6
5. Коефіцієнт оборотності	р.1/р.2	0,8149	0,8788	0,0639	7,8
6. Тривалість 1 обороту, днів	р.3/р.5 або р.2/р.4	442	410	-32	92,8
в т.ч.					
6.1. В запасах	р.2.1/р.4	255	227	-28	-11
6.2. В коштах в розрахунках	р.2.2/р.4	15	19	+4	26,7
6.3. В грошових коштах	р.2.3/р.4	172	164	-8	-4,7
7. Економія оборотних активів, тис.грн	р.1 (гр.3)/р.5 (гр.1)-р.2 (гр.3)	(251006/0,8149)-285624 = 22397			

* Середньорічні залишки оборотних активів, це середнє арифметичне запасів на початок і кінець року

** Складено та розраховано на підставі фінансової звітності ТОВ «ДРУЖБА СВК» та джерел [12; 13; 33; 34; 39]

Дані табл. 2.7 свідчать про покращення використання оборотних активів, в т.ч. і запасів. Так, тривалість 1 обороту оборотних активів в 2024р. у порівнянні з 2023р. скоротилася на 32 дні, в т.ч. по запасах – на 28 днів. Дещо збільшилась

тривалість обороту коштів в розрахунках головним чином за рахунок зростання іншої поточної заборгованості в 2024 р. з 1361 тис.грн. до 10369 тис.грн.

Підвищення ефективності використання оборотних активів дало змогу зменшити потребу підприємства в цих активах на суму 22397 тис.грн., в т.ч. за рахунок кращого використання запасів на 19506 тис.грн. $((285624/410)*28)$.

Таким чином, можна зробити наступні висновки [39]:

1. В 2023-2024рр. ТОВ «ДРУЖБА СВК» збільшує масштаби реалізації своєї продукції, що потребує зростання вартості активів. При зростанні обсягу реалізації в 2024р. в порівнянні з 2023р. на 32,7%, активи зросли лише на 23,0%, що свідчить про підвищення ефективності їх використання.

2. Розрахунки показали, що в результаті покращення використання оборотних активів, в т.ч. запасів і біологічних активів - підприємства зменшили свою потребу в оборотних активах на 22397 тис.грн. в т.ч. по запасах і біологічним активам на 19506 тис.грн.

3. Певне зменшення ефективності оборотних активів в коштах в розрахунках, на наш погляд, вимагає детального аналізу іншої поточної дебіторської заборгованості з метою її скорочення.

4. В цілому структура запасів підприємства характеризується високою питомою вагою готової продукції та виробничих запасів. Водночас значне збільшення залишків готової продукції може свідчити про певне уповільнення реалізації продукції або формування запасів для майбутнього продажу.

5. Привертає увагу істотне збільшення запасів палива, що потребує додаткового контролю за ефективністю його використання та обґрунтованістю створення таких запасів.

6. Спостерігається покращення використання матеріальних ресурсів, що виражається в зростанні матеріаловіддачі. Завдяки цьому на підприємстві додатково реалізовано продукції на суму 988,36 тис.грн, або 27,73% загального приросту реалізації.

3. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТОВ «ДРУЖБА СВК»

3.1. Характеристика організації та особливості ведення обліку на підприємстві

Бухгалтерський облік на ТОВ «ДРУЖБА СВК» регламентується законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» та П(С)БО. Ведення бухгалтерського обліку на ТОВ «ДРУЖБА СВК» регулюється Наказом керівника «Про облікову політику підприємства», в якому обумовлені певні особливості бухгалтерського обліку ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Наказ про облікову політику підприємства, затверджується директором щороку. Документ визначає план рахунків, методи оцінки і правила документообігу. Облік ведеться з використанням автоматизованих систем.

Оскільки ТОВ «ДРУЖБА СВК» є сільськогосподарським підприємством, організація бухгалтерського обліку на ньому має певні специфічні особливості, через вплив природно-кліматичних факторів, біологічними перетвореннями, сезонністю виробництва та особливим режимом оподаткування.

Організація облікового процесу на ТОВ «ДРУЖБА СВК» побудована як єдина інтегрована система, що поєднує в собі оперативний, фінансовий, статистичний та податковий облік.

Оперативний облік здійснюється безпосередньо на складах, фермах, у виробничих цехах та торгових точках відповідальними працівниками. Метою такого обліку є швидкий збір первинної інформації про рух активів для оперативного управління. Контроль за достовірністю цих даних покладено на керівників відповідних підрозділів, наприклад бригадирів, завідувачів складами, адміністраторів, менеджерів і проводить один раз на два тижні.

Якщо розглядати оперативний облік в рослинництві та тваринництві на підприємстві - ведеться облік руху біологічних активів та кормів. Також, ТОВ «ДРУЖБА СВК» має мережі роздрібної реалізації продукції (місцеві магазини, кафе «Камчія»), де здійснюється щоденний облік виручки через

реєстратор розрахункових операцій (РРО) та рух товарних запасів, що також відноситься до оперативного обліку.

Статистичний облік на підприємстві - це планомірне збирання та вивчення масових кількісних і якісних явищ і закономірностей розвитку за конкретних умов місця та часу. Дані про господарські та виробничі зміни на підприємстві статистичний облік одержує з оперативного та бухгалтерського обліку.

Структура управління ТОВ «ДРУЖБА СВК» що утворює підпорядкованість підрозділів директору, зображена на рис.3.1.

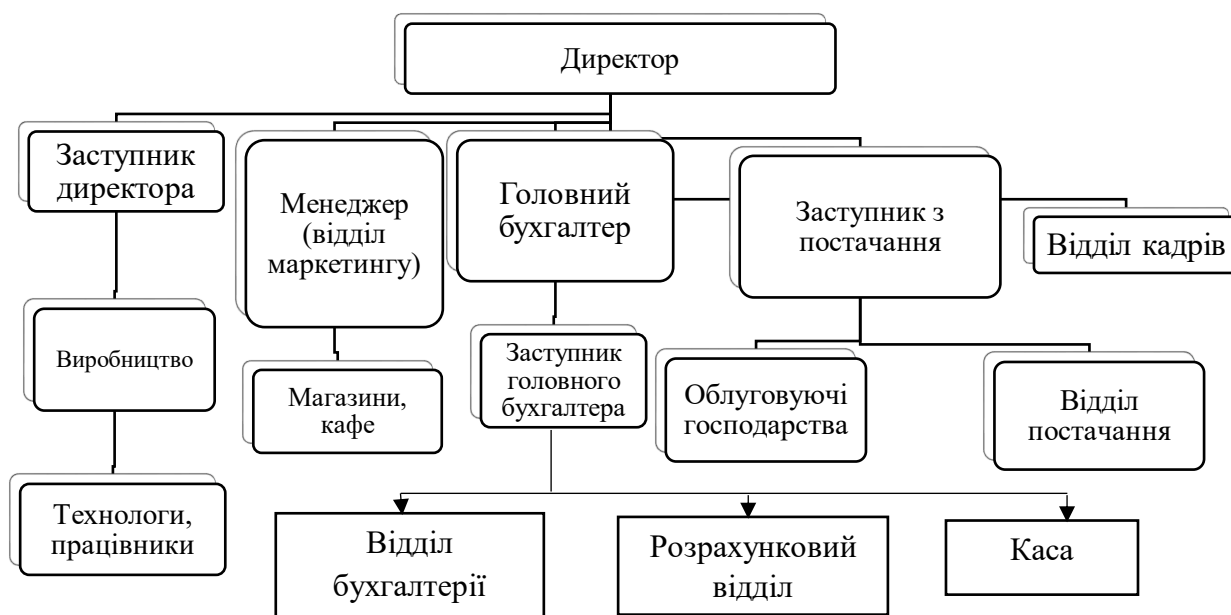

Рис.3.1 – Структура управління ТОВ «ДРУЖБА СВК»

Веденням обліку у ТОВ «ДРУЖБА СВК» займається відділ бухгалтерії. У ТОВ «ДРУЖБА СВК» використовується централізована форма організації бухгалтерського обліку, за якою працівники бухгалтерії безпосередньо підпорядковуються головному бухгалтеру товариства (рис. 3.2).

До обов'язків головного бухгалтера відносять:

1. Забезпечення ведення бухгалтерського обліку, дотримуючись єдиних методологічних засад, встановлених Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», з урахуванням особливостей діяльності підприємства і технології оброблення облікових даних.

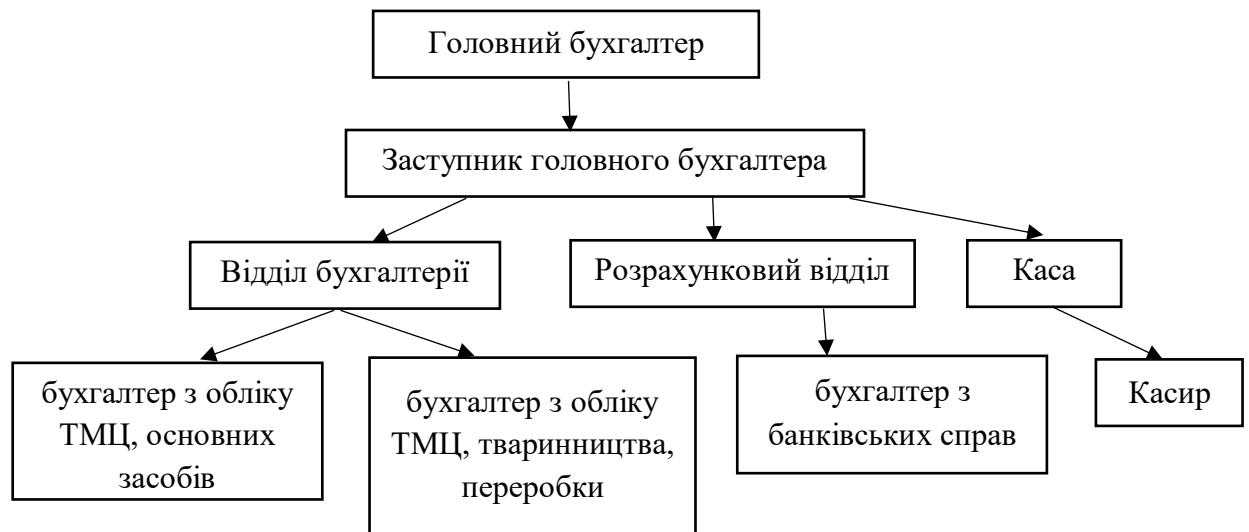

Рис.3.2 – Схематичне відображення централізованої форми організації бухгалтерського обліку на ТОВ «ДРУЖБА СВК»*

*складено за даними наказу про облікову політику підприємства

2. Організація роботи бухгалтерської служби, контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій.

3. Вимагання від підрозділів, служб та працівників забезпечення неухильного дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів.

4. Вживання всіх необхідних заходів для запобігання несанкціонованому та непомітному виправленню записів у первинних документах і регістрах бухгалтерського обліку та збереження оброблених документів, регістрів і звітності протягом встановленого терміну.

5. Забезпечення складання на основі даних бухгалтерського обліку фінансової звітності підприємства, підписання її та подання в установлені строки користувачам.

6. Здійснює заходи щодо надання повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства.

7. Бере участь у підготовці та поданні інших видів періодичної звітності, які передбачають підпис головного бухгалтера, до органів вищого рівня у

відповідності з нормативними актами, затвердженими формами та інструкціями.

8. За погодженням з власником (керівником) підприємства забезпечує перерахування податків та зборів, передбачених законодавством, проводить розрахунки з іншими кредиторами відповідно до договірних зобов'язань.

9. Здійснює контроль за веденням касових операцій, раціональним та ефективним використанням матеріальних, трудових та фінансових ресурсів.

10. Бере участь у проведенні інвентаризаційної роботи на підприємстві, оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею та відшкодуванням втрат від нестачі, крадіжки і псування активів підприємства.

11. Організує роботу з підготовки пропозицій для власника (керівника) підприємства щодо:

- визначення облікової політики підприємства, внесення змін до обраної облікової політики, вибору форми бухгалтерського обліку з урахуванням діяльності підприємства і технології оброблення облікових даних;
- розроблення системи і форм внутрішньогосподарського (управлінського) обліку та правил документообігу, додаткової системи рахунків і реєстрів аналітичного обліку, звітності і контролю господарських операцій;
- визначення прав працівників на підписання первинних та зведених облікових документів;
- вибору оптимальної структури бухгалтерської служби та чисельності її працівників, підвищення професійного рівня бухгалтерів, забезпечення їх довідковими матеріалами;
- поліпшення системи інформаційного забезпечення управління та шляхів проходження обробленої інформації до виконавців;
- впровадження автоматизованої системи оброблення даних бухгалтерського обліку з урахуванням особливостей діяльності підприємства чи удосконалення діючої;
- забезпечення збереження майна, раціонального та ефективного використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, залучення кредитів та їх погашення;

- виділення на окремий баланс філій, представництв, відділень та інших відокремлених підрозділів підприємства та включення їх показників до фінансової звітності підприємства.

12. Керує працівниками бухгалтерського обліку підприємства та розподіляє між ними посадові завдання та обов'язки.

13. Знайомить цих працівників із нормативно-методичними документами та інформаційними матеріалами, які стосуються їх діяльності, а також із змінами в чинному законодавстві.

Для чіткої організації і планування роботи, а також раціонального розподілу праці на підприємстві розробляються посадові інструкції на кожну посаду, передбачену штатним розкладом.

На підприємстві ТОВ «ДРУЖБА СВК» застосовується автоматизована форма обліку (рис. 3.3).

Рис. 3.3 - Схема автоматизованої форми ведення бухгалтерського обліку, яка використовується на ТОВ «ДРУЖБА СВК»

Для забезпечення безперервного та достовірного обліку ТОВ «ДРУЖБА СВК» використовує інтегровану систему програмних продуктів. Кожен з них виконує специфічну функцію, формуючи єдиний інформаційний та документальний простір підприємства.

На даний момент в бухгалтерії підприємства використовують програму «BAS Бухгалтерія АПК». Це сучасна програма призначена саме для сільськогосподарських підприємств, що містить додаткові модулі для:

- рослинництва;
- тваринництва;
- обліку земельних ділянок;
- обліку оренди паїв;
- калькулювання собівартості сільськогосподарської продукції;
- обліку біологічних активів;
- формування галузевої звітності.

Для ведення бухгалтерського обліку на ТОВ «ДРУЖБА СВК» використовується автоматизована система обробки облікової інформації, яка забезпечує оперативне відображення господарських операцій, формування регістрів бухгалтерського обліку та підготовку звітності. Враховуючи розвиток сучасних інформаційних технологій та зростання вимог до обліково-аналітичного забезпечення управління, на нашу думку, підприємству доцільно розглянути можливість переходу на програмний продукт «BAS АГРО. Бухгалтерія», який є сучасним спеціалізованим рішенням для автоматизації діяльності сільськогосподарських підприємств.

Програма «BAS АГРО. Бухгалтерія» розроблена з урахуванням особливостей аграрного виробництва та фактично є подальшим розвитком попередніх аграрних конфігурацій BAS. Порівняно з «BAS Бухгалтерія АПК», даний програмний продукт характеризується розширеними функціональними можливостями, удосконаленими механізмами автоматизації, ширшими аналітичними можливостями та постійною підтримкою з боку розробника. Використання системи дозволяє автоматизувати облік виробничих запасів,

біологічних активів, витрат за культурами, виробничими підрозділами та центрами відповідальності, що сприяє підвищенню ефективності управління ресурсами підприємства.

Податковий облік на підприємстві ведеться відповідно до вимог Податкового кодексу України та тісно інтегрований із системою бухгалтерського обліку. Автоматизоване відображення господарських операцій забезпечує своєчасне формування податкових реєстрів, необхідних для визначення податкових зобов'язань підприємства.

Значна увага приділяється правильності формування податкового кредиту та податкових зобов'язань з податку на додану вартість, оскільки сільськогосподарські підприємства здійснюють значний обсяг операцій із придбання матеріально-технічних ресурсів та реалізації продукції.

Використання сучасного програмного забезпечення на підприємстві, дозволяє контролювати коректність відображення податкових операцій, своєчасно формувати податкову звітність та зменшувати ризик виникнення помилок під час проведення податкових розрахунків. Це сприяє дотриманню вимог чинного законодавства та підвищує ефективність податкового адміністрування на підприємстві.

Для забезпечення електронного документообігу та подання звітності ТОВ «ДРУЖБА СВК» використовує програмний комплекс «М.Е.Дос». Дана система забезпечує електронний обмін документами з контролюючими органами, контрагентами та іншими зовнішніми користувачами інформації. За допомогою програмного продукту здійснюється формування, підписання кваліфікованими електронними підписами та подання фінансової, податкової, статистичної й іншої звітності відповідно до вимог чинного законодавства.

Крім того, система «М.Е.Дос» дозволяє здійснювати обмін податковими накладними, розрахунками коригування, договорами, актами виконаних робіт та іншими електронними документами, що значно скорочує витрати часу на документообіг і підвищує оперативність взаємодії з контрагентами.

Для здійснення безготівкових розрахунків підприємство використовує систему дистанційного банківського обслуговування «Клієнт-Банк».

Інтеграція банківських сервісів із обліковою системою забезпечує автоматизацію значної частини розрахункових операцій. Зокрема, бухгалтер має можливість імпортувати банківські виписки до облікової системи, після чого програма автоматично відображає здійснені платежі та погашення дебіторської або кредиторської заборгованості. Крім того, платіжні доручення формуються безпосередньо в обліковій системі з подальшим їх вивантаженням до системи «Клієнт-Банк» для підписання та проведення банківських операцій.

У процесі виконання професійних обов'язків працівники бухгалтерської служби також активно використовують програми MS Word та MS Excel.

Програмний продукт MS Word застосовується для підготовки наказів, службових записок, пояснювальних документів, внутрішньої документації та звітів.

MS Excel використовується для виконання аналітичних розрахунків, складання розрахункових таблиць, планування платежів, аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості, розрахунку собівартості продукції та інших економічних показників діяльності підприємства.

Важливим елементом інформаційної системи ТОВ «ДРУЖБА СВК» є використання реєстраторів розрахункових операцій (РРО/ПРРО) на торговельних об'єктах підприємства. Застосування спеціалізованого програмного забезпечення забезпечує фіксацію кожної операції реалізації товарів або послуг кінцевим споживачам, формування фіскальних чеків та автоматичну передачу інформації до органів ДПС і центральної бухгалтерії підприємства. Це сприяє підвищенню прозорості облікових процесів, посиленню контролю за виручкою та забезпеченню дотримання вимог податкового законодавства.

Таким чином, на ТОВ «ДРУЖБА СВК» сформовано сучасну систему автоматизації бухгалтерського, податкового та управлінського обліку, яка поєднує використання спеціалізованих програмних продуктів, електронного документообігу та цифрових інструментів обробки інформації.

Використання програмних комплексів BAS, М.Е.Дос, «Клієнт-Банк», РРО/ПРРО, а також програм MS Word і MS Excel забезпечує оперативність облікових процесів, підвищує якість облікової інформації, сприяє своєчасному формуванню звітності та підвищує ефективність роботи бухгалтерської служби підприємства.

3.2. Організація обліку виробничих запасів на підприємстві

Організація обліку виробничих запасів на ТОВ «ДРУЖБА СВК» є однією з найбільш відповідальних ділянок облікового процесу, оскільки від правильності відображення операцій із запасами залежить достовірність інформації про матеріальні ресурси підприємства, витрати виробництва та фінансові результати діяльності. Усі господарські операції, пов'язані з надходженням, рухом та використанням виробничих запасів, своєчасно відображаються в системі бухгалтерського обліку підприємства.

Для забезпечення належного контролю за наявністю, рухом та використанням матеріальних ресурсів на підприємстві використовується автоматизована форма бухгалтерського обліку. Ведення бухгалтерського обліку здійснюється в електронній формі із застосуванням програмного забезпечення «BAS Бухгалтерія АПК», за допомогою якого забезпечується комплексна автоматизація облікових процесів з урахуванням специфіки діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК». Використання цієї програми дозволяє автоматизувати облік виробничих запасів на всіх етапах їх руху - від надходження на склад до передачі у виробництво та списання.

Документальне оформлення господарських операцій здійснюється шляхом введення первинних документів до інформаційної бази програми. На підставі введених даних автоматично формуються бухгалтерські проведення, регістри аналітичного та синтетичного обліку, оборотно-сальдові відомості, картки рахунків та інші форми внутрішньої звітності. Електронна система забезпечує

збереження історії змін, контроль правильності заповнення реквізитів документів та можливість оперативного пошуку необхідної інформації.

Використання «BAS Бухгалтерія АПК» дозволяє вести аналітичний облік виробничих запасів у розрізі номенклатурних номерів, складів, матеріально відповідальних осіб, структурних підрозділів та окремих видів матеріальних ресурсів. Це значно підвищує оперативність отримання інформації про наявність і рух виробничих запасів та сприяє посиленню внутрішньогосподарського контролю за їх використанням. Суттєвою перевагою автоматизованого ведення обліку є мінімізація ризику арифметичних помилок, скорочення трудомісткості обробки облікової інформації, прискорення формування звітності та підвищення достовірності облікових даних.

Важливим елементом організації обліку на підприємстві є призначення відповідальних осіб за збереження та рух виробничих запасів. Для кожного місця зберігання на підприємстві призначені матеріально відповідальні особи, з якими укладаються договори про повну матеріальну відповідальність. На них покладаються обов'язки щодо приймання, зберігання, відпуску та забезпечення належного збереження матеріальних цінностей.

Зберігання виробничих запасів здійснюється у спеціально обладнаних місцях зберігання, до яких належать склади, комори та виробничі підрозділи. Складські приміщення ТОВ «ДРУЖБА СВК» відповідають встановленим вимогам та забезпечують належні умови для зберігання запасів. При цьому враховуються особливості кожного виду матеріальних ресурсів, необхідні умови температурного режиму, вологості повітря, а також вимоги щодо безпечного та раціонального їх розміщення. Це сприяє оперативному контролю за їх наявністю та рухом і мінімізує ризик втрат або псування.

Важливою складовою організації обліку виробничих запасів на підприємстві є розмежування обов'язків між працівниками складу та бухгалтерською службою. Працівники складу здійснюють приймання, зберігання, внутрішнє переміщення та відпуск матеріальних цінностей, ведуть складський облік і забезпечують збереження виробничих запасів. У свою чергу бухгалтерська

служба контролює правильність оформлення первинних документів, здійснює відображення господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку, контролює відповідність фактичних залишків обліковим даним та формує фінансову й управлінську (внутрішню) звітність. Такий розподіл функцій сприяє підвищенню рівня внутрішньогосподарського контролю та достовірності облікової інформації.

Забезпечення ТОВ «ДРУЖБА СВК» виробничими запасами здійснюється відповідно до потреб виробничого процесу та ґрунтується на попередньому плануванні обсягів закупівель. Процес придбання запасів має плановий характер і передбачає укладання договорів постачання з контрагентами. У договорах визначаються номенклатура матеріальних цінностей, їх кількість, якість, ціна, строки поставки, порядок розрахунків, а також права та обов'язки сторін.

При виборі постачальників підприємство враховує вартість матеріальних ресурсів, їх якість, обсяги поставок, надійність та ділову репутацію постачальника, транспортно-заготівельні витрати, можливість отримання знижок при закупівлі великих партій матеріалів та умови відстрочення платежу. Такий підхід дозволяє забезпечити безперебійне постачання виробничих запасів та оптимізувати витрати підприємства.

Виробничі запаси можуть надходити на підприємство шляхом придбання у постачальників, внесення до статутного капіталу, безоплатного отримання від інших підприємств, оприбуткування надлишків, виявлених під час проведення інвентаризації, а також внаслідок інших господарських операцій, передбачених чинним законодавством.

Після надходження виробничих запасів на склад, матеріально-відповідальною особою здійснюється їх приймання та перевірка на відповідність кількісним і якісним характеристикам, зазначеним у супровідних документах постачальника. Контролю, також, підлягає: кількість, асортимент, якість та комплектність отриманих матеріальних цінностей. За відсутності розбіжностей запаси оприбутковуються та передаються на відповідальне зберігання матеріально відповідальним особам. У випадку виявлення нестач, надлишків або інших

невідповідностей складаються відповідні акти, які є підставою для врегулювання претензій з постачальниками.

Оцінка виробничих запасів на підприємстві здійснюється відповідно до вимог НП(С)БО 9 «Запаси». Первісна вартість придбаних запасів включає суми, сплачені постачальникам, транспортно-заготівельні витрати, митні платежі та інші витрати, безпосередньо пов'язані з їх придбанням і доведенням до стану, придатного для використання.

Для оцінки вибуття виробничих запасів ТОВ «ДРУЖБА СВК» застосовує метод ФІФО, відповідно до якого запаси, що першими надійшли на підприємство, першими передаються у виробництво або вибувають з інших причин. Використання цього методу забезпечує об'єктивне визначення собівартості використаних матеріальних ресурсів та достовірне відображення залишків виробничих запасів у бухгалтерському обліку.

Порядок документування руху виробничих запасів передбачає оформлення первинних документів на всіх етапах їх руху.

Надходження запасів від постачальників підтверджується товарно-транспортними накладними, видатковими накладними, рахунками-фактурами та актами приймання.

Відпуск матеріалів у виробництво оформлюється вимогами-накладними, лімітно-забірними картками або іншими внутрішніми документами, затвердженими на підприємстві.

На підставі первинних документів інформація відображається в регістрах бухгалтерського обліку та автоматизованій обліковій системі.

Відображення операцій з надходження виробничих запасів у бухгалтерському обліку здійснюється відповідно до вимог чинного законодавства із застосуванням рахунків класу 2 «Запаси». Узагальнення інформації про наявність та рух виробничих запасів здійснюється на рахунку 20 «Виробничі запаси», за дебетом якого відображається надходження та дооцінка запасів, а за кредитом - їх вибуття внаслідок передачі у виробництво, реалізації, безоплатної передачі, списання або уцінки.

Для аналітичного обліку використовується система субрахунків рахунку 20 «Виробничі запаси», що дозволяє отримувати детальну інформацію про окремі види матеріальних ресурсів та напрями їх використання.

Основними субрахунками, що застосовуються на підприємстві, є 201 «Сировина й матеріали», 203 «Паливо», 207 «Запасні частини», 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення» та 209 «Інші матеріали» тощо.

Залежно від джерела надходження виробничих запасів та характеру господарських операцій у бухгалтерському обліку підприємства застосовуються відповідні кореспонденції рахунків.

Типові операції з надходження виробничих запасів та порядок їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку ТОВ «ДРУЖБА СВК» наведено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 - Типові операції з надходження виробничих запасів
ТОВ «ДРУЖБА СВК»*

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1	Оприбутковано виробничі запаси від постачальника	20	63
2	Відображено податковий кредит з ПДВ при придбанні запасів	641	63
3	Оплачено постачальнику за отримані виробничі запаси	63	311
4	Оприбутковано виробничі запаси, придбані підзвітною особою	20	372
5	Оприбутковано виробничі запаси, внесені до статутного капіталу	20	46
6	Оприбутковано безоплатно отримані виробничі запаси	20	718
7	Оприбутковано надлишки виробничих запасів, виявлені під час інвентаризації	20	719
8	Відображено транспортно-заготівельні витрати, пов'язані з придбанням запасів	20	63, 685, 372
9	Оприбутковано запаси власного виробництва, що використовуватимуться як матеріали	20	23
10	Оприбутковано матеріали, отримані від ліквідації основних засобів	20	746

*Узагальнено та складено автором на підставі облікових даних підприємства та джерела [4; 10]

Наведені в таблиці 3.1 операції свідчать, що основним джерелом формування виробничих запасів підприємства є їх придбання у постачальників,

що забезпечує безперервність виробничого процесу та своєчасне поповнення матеріальних ресурсів.

Вибуття виробничих запасів на підприємстві здійснюється переважно шляхом передачі матеріалів у виробництво, використання їх для загальновиробничих, адміністративних та збутових потреб, а також у випадках списання нестач або втрат від псування. Всі операції з вибуття запасів належним чином документуються та відображаються в системі бухгалтерського обліку відповідно до встановлених вимог.

Типові господарські операції з вибуття виробничих запасів та порядок їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку ТОВ «ДРУЖБА СВК» наведено в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Типові операції з вибуття виробничих запасів ТОВ «ДРУЖБА СВК»*

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1	Передано виробничі запаси у виробництво	23	20
2	Передано матеріали на загальновиробничі потреби	91	20
3	Передано матеріали на адміністративні потреби	92	20
4	Передано матеріали на потреби збуту	93	20
5	Використано будівельні матеріали для капітального ремонту або модернізації	15	20
6	Передано запасні частини для ремонту основних засобів	91, 92, 93	207
7	Списано нестачу виробничих запасів у межах встановлених норм	947	20
8	Списано втрати від псування виробничих запасів	947	20
9	Безоплатно передано виробничі запаси	949	20
10	Списано собівартість реалізованих виробничих запасів	943	20
11	Передано матеріали в переробку на сторону	206	20
12	Оприбутковано поворотні відходи виробництва	209	23

*Узагальнено та складено автором на підставі облікових даних підприємства та джерела [4; 10]

Дані таблиці 3.2 свідчать, що основним напрямом використання виробничих запасів на підприємстві є їх передача у виробництво, що відповідає специфіці діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК» та забезпечує здійснення основного виробничого процесу.

Важливим елементом контролю за наявністю та рухом виробничих запасів на підприємстві є проведення інвентаризації.

На підприємстві вона проводиться відповідно до затвердженого графіка та вимог чинного законодавства. Під час інвентаризації перевіряється фактична наявність матеріальних цінностей, результати якої порівнюються з даними бухгалтерського обліку. Виявлені розбіжності підлягають документальному оформленню та відповідному відображенню в обліку.

Одним із перспективних напрямів удосконалення організації обліку та контролю виробничих запасів, який розглядається на підприємстві для впровадження в майбутньому, є використання системи штрихового кодування. Її застосування дозволить значно спростити контроль за рухом виробничих запасів, прискорити процес ідентифікації матеріальних цінностей, автоматизувати операції приймання та відпуску матеріалів, зменшити кількість помилок під час введення інформації та підвищити оперативність проведення інвентаризації.

Разом із тим впровадження системи штрихового кодування потребує додаткових фінансових витрат на придбання спеціалізованого обладнання, програмного забезпечення та навчання персоналу, тому на даний час облік виробничих запасів здійснюється без використання зазначеної технології. У разі прийняття рішення щодо її впровадження доцільним буде проведення пілотного проєкту на окремій ділянці складського обліку, що дозволить оцінити ефективність роботи системи, визначити економічну доцільність її використання та перспективи подальшого впровадження на підприємстві.

Можна зробити висновок, що організація обліку виробничих запасів на ТОВ «ДРУЖБА СВК» ґрунтується на поєднанні автоматизованої системи обліку, належного документального оформлення господарських операцій, чіткого розмежування відповідальності між працівниками та постійного контролю за рухом матеріальних ресурсів. Використання методу ФІФО, програмного забезпечення «BAS Бухгалтерія АПК» та системи внутрішньогосподарського контролю забезпечує достовірність облікової інформації, ефективне управління

виробничими запасами та створює необхідну інформаційну базу для прийняття управлінських рішень.

З метою подальшого вдосконалення організації обліку виробничих запасів на ТОВ «ДРУЖБА СВК» доцільно реалізувати низку практичних заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів та посилення контролю за їх рухом.

Насамперед, на нашу думку, доцільним є посилення внутрішньогосподарського контролю за надходженням, зберіганням та використанням виробничих запасів шляхом проведення вибіркового перевірок складських залишків, контролю дотримання встановлених норм витрачання матеріалів та своєчасного аналізу причин виникнення нестач або надлишків.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

При дослідженні питань обліку та аналізу виробничих запасів на прикладі ТОВ «ДРУЖБА СВК» було отримано наступні результати та сформовано відповідні висновки.

У першому розділі роботи досліджено теоретичні та методологічні основи обліку виробничих запасів підприємства. Зокрема, розглянуто економічну сутність і класифікацію виробничих запасів відповідно до чинного законодавства України, проаналізовано нормативно-правове регулювання їх обліку, а також вивчено особливості документального оформлення та фінансового обліку руху виробничих запасів.

Аналіз сучасних наукових публікацій дав змогу виділити три основні підходи до трактування економічної сутності запасів: бухгалтерський, відповідно до якого запаси розглядаються як активи підприємства; економічний, який визначає їх як предмети праці; та виробничий, що характеризує запаси як матеріальні ресурси, необхідні для здійснення виробничого процесу.

Встановлено, що серед науковців відсутнє єдине трактування понять «запаси» та «виробничі запаси». Незважаючи на різноманітність підходів, більшість визначень базується на розумінні виробничих запасів як матеріальної основи виробничого процесу, що включає сировину, матеріали, паливо, запасні частини та інші матеріальні цінності. Основними джерелами формування виробничих запасів є їх придбання у сторонніх постачальників або власне виготовлення, а основне призначення полягає у використанні під час виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг та забезпечення управлінських потреб підприємства.

Дослідження також показало наявність певних розбіжностей у трактуванні понять «запаси» та «виробничі запаси» в нормативних документах. Зокрема, відповідно до положень стандартів бухгалтерського обліку зазначені терміни фактично ототожнюються, тоді як згідно з Планом рахунків бухгалтерського

обліку поняття «запаси» є ширшим і включає виробничі запаси як окрему складову.

Щодо класифікації виробничих запасів встановлено, що існує значна кількість класифікаційних ознак та підходів до їх групування. Тому підприємство повинно самостійно визначати найбільш доцільні класифікаційні ознаки залежно від потреб управління, контролю та аналізу.

Крім того, було досліджено порядок документального оформлення господарських операцій із виробничими запасами, організацію їх синтетичного та аналітичного обліку, а також розглянуто основні методи оцінки запасів при їх вибутті.

У другому розділі кваліфікаційної роботи проведено економічний аналіз основних показників діяльності та виробничих запасів ТОВ «ДРУЖБА СВК». Сформовано техніко-економічну характеристику підприємства, проаналізовано основні результати його діяльності, а також досліджено забезпеченість підприємства запасами в т.ч. виробничими запасами та ефективність їх використання.

За результатами проведеного аналізу встановлено, що у 2024 році ТОВ «ДРУЖБА СВК» суттєво покращило результати своєї діяльності порівняно з 2023 роком та перебуває у стабільному фінансово-економічному стані. Зростання обсягів виробництва і реалізації продукції, підвищення прибутковості, продуктивності праці, ефективності використання основних та оборотних активів, а також покращення показників ліквідності свідчать про зміцнення фінансового стану підприємства та підвищення результативності його господарської діяльності.

Аналіз забезпеченості підприємства запасами, у тому числі виробничими запасами, показав, що протягом 2023–2024 років підприємство нарощувало масштаби діяльності, що супроводжувалося збільшенням вартості активів. Водночас темпи зростання активів були нижчими за темпи зростання обсягів реалізації продукції, що свідчить про підвищення ефективності використання майна підприємства.

Проведені розрахунки засвідчили покращення використання оборотних активів, у тому числі запасів та поточних біологічних активів. У результаті підприємство скоротило потребу в оборотному капіталі на 22397 тис. грн, з яких 19506 тис. грн припадає саме на запаси та біологічні активи. Позитивною тенденцією також є підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів, що підтверджується зростанням показника матеріаловіддачі. Завдяки більш раціональному використанню матеріальних ресурсів підприємство додатково отримало реалізацію продукції на суму 988,36 тис. грн, що становить 27,73 % загального приросту обсягу реалізації.

Дослідження структури запасів показало, що найбільшу питому вагу в їх складі займають готова продукція та виробничі запаси, що відповідає специфіці діяльності підприємства. Разом з тим суттєве збільшення залишків готової продукції може свідчити як про формування запасів для майбутньої реалізації, так і про певне уповільнення темпів збуту продукції. Крім того, привертає увагу значне зростання запасів палива, що потребує посилення контролю за ефективністю його використання та економічною доцільністю формування таких запасів.

Водночас певне зменшення ефективності використання оборотних активів у коштах у розрахунках, на наш погляд, вимагає більш детального аналізу іншої поточної дебіторської заборгованості з метою її оптимізації та скорочення.

З огляду на результати проведеного аналізу підприємству доцільно посилити контроль за станом та структурою запасів, підвищити ефективність управління дебіторською заборгованістю, удосконалити систему контролю за використанням паливно-мастильних матеріалів, а також активізувати інвестиційну діяльність і ділову активність з метою забезпечення подальшого розвитку та підвищення ефективності господарської діяльності.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи досліджено організацію бухгалтерського обліку виробничих запасів на прикладі ТОВ «ДРУЖБА СВК», розглянуто особливості побудови облікового процесу та організації обліку виробничих запасів на підприємстві.

Проведене дослідження показало, що господарська діяльність підприємства здійснюється відповідно до вимог чинного законодавства України, а діюча система бухгалтерського обліку забезпечує належний рівень обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством. У роботі проаналізовано порядок документального оформлення операцій із запасами в т.ч. виробничими запасами, особливості ведення їх синтетичного та аналітичного обліку, а також розглянуто типову кореспонденцію рахунків, що застосовується для обліку надходження, використання та вибуття виробничих запасів на підприємстві.

Встановлено, що для ведення бухгалтерського обліку на підприємстві використовується автоматизована система бухгалтерського обліку на базі програмного продукту «BAS Бухгалтерія АПК», яка забезпечує оперативність обробки інформації, підвищує точність розрахунків та сприяє автоматизації облікових процесів. Для формування внутрішньої звітності, виконання аналітичних розрахунків та обробки інформації додатково використовуються програмні продукти MS Excel та MS Word.

За результатами проведеного дослідження розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення організації обліку та підвищення ефективності використання виробничих запасів на ТОВ «ДРУЖБА СВК»:

- доцільним є посилення контролю за рівнем запасів готової продукції з метою забезпечення її своєчасної реалізації та недопущення надмірного накопичення на складах;

- оптимізація структури виробничих запасів шляхом підтримання економічно обґрунтованого рівня матеріалів, палива та запасних частин відповідно до виробничих потреб підприємства;

- запровадження систематичного аналізу оборотності запасів для своєчасного виявлення надлишкових або повільно оборотних матеріальних ресурсів;

- посилення внутрішньогосподарського контролю за надходженням, зберіганням та використанням виробничих запасів шляхом проведення вибіркового перевірок складських залишків, контролю дотримання встановлених

норм витрачання матеріалів, а також своєчасного аналізу причин виникнення нестач, надлишків або понаднормативного накопичення окремих видів запасів;

- розглянути можливість переходу на програмний продукт «BAS АГРО. Бухгалтерія». Порівняно з програмою «BAS Бухгалтерія АПК», цей програмний продукт має ширші функціональні можливості для автоматизації діяльності сільськогосподарських підприємств, забезпечує більш розвинені аналітичні інструменти та постійну підтримку з боку розробника;

- розглянути можливість впровадження системи штрихового кодування. Її використання дозволить автоматизувати процеси приймання та відпуску матеріалів, підвищити оперативність контролю за рухом запасів, спростити проведення інвентаризації та зменшити кількість помилок при введенні інформації. Разом із тим впровадження такої системи потребує додаткових фінансових витрат на придбання обладнання, програмного забезпечення та навчання персоналу, тому на сучасному етапі доцільним може бути проведення пілотного проєкту на окремій ділянці складського обліку для оцінки економічної ефективності її подальшого використання.

Таким чином, проведені дослідження підтвердили важливе значення ефективної організації обліку, аналізу та внутрішньогосподарського контролю виробничих запасів для забезпечення стабільної діяльності підприємства. Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню ефективності використання матеріальних ресурсів, удосконаленню системи управління виробничими запасами, зміцненню фінансового стану ТОВ «ДРУЖБА СВК» та створенню передумов для його подальшого розвитку в сучасних умовах господарювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Класифікатор управлінської документації НК 010:2021 затверджений наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 12.03.2021 № 526-21. URL: <https://undiasd.archives.gov.ua/doc/klasifikator.pdf> (дата звернення 15.03.2026)
2. Конспект лекцій з дисципліни «Аналіз господарської діяльності з курсовою роботою» для здобувачів вищої освіти ступеню «Бакалавр» спеціальності 071 «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Облік і аудит», денної та заочної форми навчання, у 2-част, частина 1 «Управлінський аналіз» / Укл. Н.М. Купріна, О.П. Антонюк, Х.О. Баранюк. Одеса: ОНТУ, 2025. 73 с.
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затв. Наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 10.03.2026)
4. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затв. Наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291(зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text> (дата звернення 10.03.2026)
5. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затв. Наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення 14.03.2026)
6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 15.03.2026)

7. Про затвердження методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів: Наказ Міністерства фінансів України від 10.01.2007 р. № 2 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002201-07#Text> (дата звернення 15.03.2026)
8. Загальні вимоги до фінансової звітності: національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1, затв. Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 20.03.2026)
9. Запаси: міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021#Text (дата звернення 25.03.2026)
10. Запаси: національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9, затв. Наказом Міністерства фінансів України 20.10.1999 р. № 246 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення 25.03.2026)
11. Антонюк О.П., Ступницька Т.М., Купріна Н.М. Економічний аналіз (практикум): навч. посібник. 2-ге вид. Львів: «Магнолія 2006», 2015. 326 с.
12. Бержанір І.А., Демченко Т.А., Кістол А.А. Проблеми та напрями вдосконалення обліку виробничих запасів. Економічний простір. 2016. № 107. С. 161-168.
13. Бондаренко Н.М., Яресько А.М. Сутність та класифікація виробничих запасів на підприємстві. Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2014. № 4. С. 273-281.
14. Бруханський Р.Ф. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 480 с
15. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник / Ф.Ф. Бутинець та ін. 8-вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута», 2013. 912 с.

16. Гадзевич О.І., Шпатикувська Т.А. Обліково-аналітичне забезпечення виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах. Економіка і суспільство. 2016. №6. С. 344-348.
17. Голов С. Ф. Управлінський облік : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 400 с.
18. Голов С. Ф., Єфіменко В. І. Фінансовий та управлінський облік. Київ: Автоінтерсервіс, 1996. 554 с.
19. Гудзенко Н.М., Гибало Ю.В. Виробничі запаси як об'єкт обліку та їх класифікація // Матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців. Вінниця, ВНАУ. 2016. С. 28-31.
20. Давидов Г.М. Аудит: навчальний посібник. Київ: Знання. 2009, 363 с
21. Данилюк Ю. Ю. Запаси підприємств: економічна сутність та класифікація. Студентський вісник НУВГП. 2018. С. 103-106.
22. Децюра С. Правила оформлення первинних документів. Податки & бухоблік. 2023. № 55. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2023/july/issue-55/article-125613.html> (дата звернення: 16.05.2026).
23. Дмитренко А.В., Балабась І.В. Економічна сутність поняття виробничі запаси. Економіка і регіон. 2016. № 2 (57). С. 149-152
24. Жук Н.Л. Методичні аспекти обліку запасів підприємств. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. 2023. С. 77-83. URL: <https://vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2023/55-2023/12.pdf> (дата звернення 20.04.2026)
25. Kotler P. Marketing management. 2002. 456 p
26. Кулаковська Л.П., Піча Ю.В. Організація і методика аудиту: Навчальний посібник. К.: Каравела, 2004. 568 с.;
27. Леонова Ю.О. Запаси підприємства як об'єкт обліку: сучасний стан та напрями вдосконалення. Глобальні та національні проблеми економіки. 2014. вип.2. С. 1255-1258. URL: <http://global-national.in.ua/archive/2-2014/257.pdf> (дата звернення: 22.04.2026).

28. Літвінова В., Блігадір М. Сутність та визначення категорії «Запаси підприємства». Український журнал прикладної економіки та техніки. 2024. Том 9. № 4. С. 134-138. URL: https://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2024/12/ujae_2024_r04_a19.pdf (дата звернення 15.04.2026)
29. Нашкерська Г.В. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 464 с
30. Норд Г.Л., Белікова В.В. Особливості класифікації виробничих запасів підприємств-виробників будівельних виробів з пластмаси та металу. Інвестиції: практика та досвід. 2013 С. 122-126.
31. Подолянчук О.А. Виробничі запаси: економічна сутність та облік. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2018. № 5. С. 88-101.
32. Польова Т. В., Охрей Т. С. Методично-організаційні особливості обліку виробничих запасів підприємств. Економічний простір. 2020. № 160. С. 124-128. DOI: 10.32782/2224-6282/160-23.
33. Рубан Л.О., Яковенко Т.І. Економічна сутність поняття виробничих запасів на промисловому підприємстві. Інфраструктура ринку. 2019. Вип. 34. С. 319-324
34. Сопко В.В. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. Київ: КНЕУ. 2000, 578 с
35. Чаюн І.О., Бондар І.Ю. Управління матеріально-технічним забезпеченням підприємства: монографія. Київ: Київ. нац. торг-екон. ун-т, 2006. 111 с
36. Шевченко Л.Я., Мулява В.Р. Сутність виробничих запасів, проблеми обліку та напрями його вдосконалення на підприємстві // Економіка, управління та адміністрування. 2022. № 4 (102). С. 72–76. DOI: 10.26642/jep-2022-4(102)-72-76.
37. Шепель Т. Організація обліку виробничих запасів та основні напрями його вдосконалення на підприємстві. Сталий розвиток економіки. 2025. № 1 (52). С. 121–127. DOI: 10.32782/2308-1988/2025-52-17

38. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. Київ : Знання, 2006 525 с.
39. Туманян А.Т., Яремчук О.Д.. Дослідження наявності та ефективності використання запасів на сільськогосподарському підприємстві (на прикладі ТОВ «ДРУЖБА СВК» // Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді: матеріали VIII всеукр. студ. наук.-практ.ї конф., м. Одеса, 16-17 квітня 2026р. / Одеський національний технологічний університет, Одеса, 2026. С. 624-626
40. Федак Л.М. Запаси підприємств: сутність та класифікація. Вісник хмельницького національного університету. 2012, (1). С. 157-162. URL: <https://is.gd/caV6XE> (дата звернення: 20.03.2026 р.)
41. Kurkul: онлайн-асистент фермера. веб-сайт. URL: <https://kurkul.com/karta-kurkuliv/10478-tov-drujba-svk> (дата звернення 14.04.2026)
42. VKURSI: big data platform. веб-сайт. URL: <https://vkursi.pro/card/rov-druzhba-svk-03766139> (дата звернення 14.04.2026)

ДОДАТКИ

Додаток А

**Апробація результатів наукового дослідження кваліфікаційної роботи
на науковому колоквиумі кафедри фінансів, обліку та аудиту
«Дослідження сучасних аспектів та інструментів: фінансів, банкінгу, фінансового обліку,
аналізу та аудиту в системі управління діяльністю суб'єктів національної економіки»**

Витяг

з протоколу № 12
засідання кафедри фінансів, обліку та аудиту
від 23.04.2026р.

Голова засідання кафедри: в.о. завідувача кафедри фінансів, обліку та аудиту проф. Мельник Ю.М.

БУЛИ ПРИСУТНІМИ: професори: Іванченкова Л.В, Немченко В.В.; доценти: Антонюк О.П., Баранюк Х.О. (докторант), Васьковська К.О., Євтушевська О.О., Маркова Т.Д., Скляр Л.Б., Ступницька Т.М., Тарасова О.В.; старші викладачі та асистенти: Пчелянська Г.Б., Гребейникова Н.А.; ст. лаборант: Золотухіна С.А.

СЛУХАЛИ: в.о. завідувача кафедри фінансів, обліку та аудиту проф. Мельника Ю.М. про результати наукового колоквиуму: **«Дослідження сучасних аспектів та інструментів: фінансів, банкінгу, фінансового обліку, аналізу та аудиту в системі управління діяльністю суб'єктів національної економіки»**, який проводився 17 квітня 2026 року в рамках наукової школи «Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів» кафедри фінансів, обліку та аудиту Одеського національного технологічного університету.

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити результати наукового колоквиуму **«Дослідження сучасних аспектів та інструментів: фінансів, банкінгу, фінансового обліку, аналізу та аудиту в системі управління діяльністю суб'єктів національної економіки»** з наряду наукової школи кафедри фінансів, обліку та аудиту **«Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів»**, який проводився 17.04.2026 р.

2. Здобувачам вищої освіти СВО «Бакалавр» та СВО «Магістр» спеціальностей 071(D1) «Облік і оподаткування», ОПП «Облік і аудит» та 072 (D2) «Фінанси, банківська права, страхування та фондовий ринок», ОПП «Фінанси, банківська права, страхування та фондовий ринок», докторанту і аспірантам, які підготували доповіді на науковий колоквиум 17.11.2025р. в рамках дослідження за темами КРМ, КРБ та дисертацій, що виконуються відповідно до затверджених тем на підставі наказів ОНТУ, надати апробацію наукових досліджень, а саме:

2.37. Здобувачці СВО «Бакалавр», ННІЕУІБ ім. Г.Е. Вейнштейна, спеціальності 071 «Облік і оподаткування», ОПП «Облік і аудит» – Яремчук О.Д., тема доповіді **«ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ»**, наукові керівники – к.е.н., доц. Антонюк О.П., д-р філософії (PhD), доц. Баранюк Х.О.

В.о. завідувача кафедри фінансів,
обліку та аудиту, д.е.н., проф.

/ПІДПИСАНО/

Юрій МЕЛЬНИК

В.о. секретаря

/ПІДПИСАНО/

Світлана ЗОЛОТУХІНА

Додаток Б

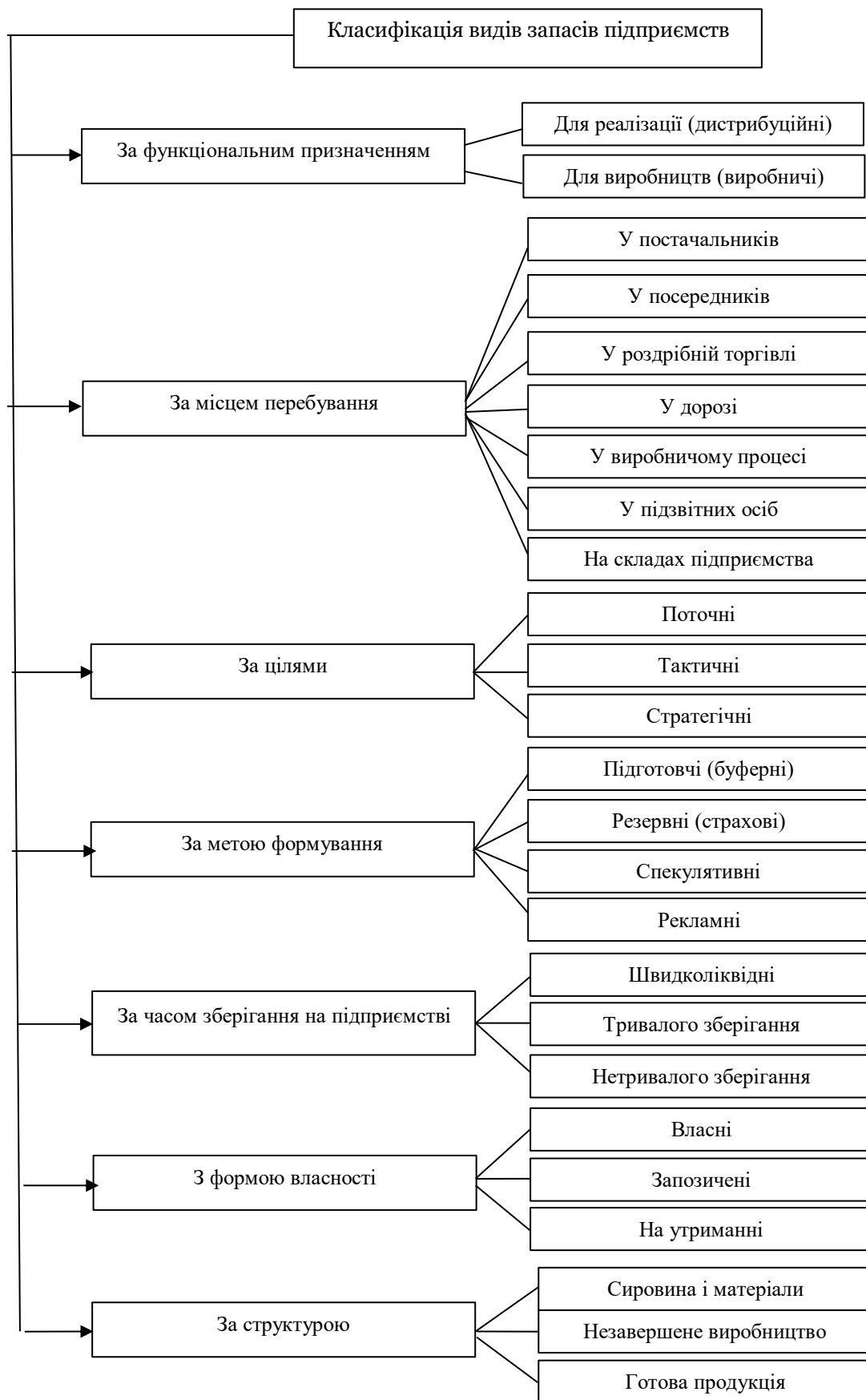

Рис. Б1 – Узагальнена класифікація видів запасів підприємств [40]

Рис. Б2 - Оцінка запасів при їх надходженні на підприємство

Таблиця Б1 – Коротка характеристика субрахунків рахунку 20 «Виробничі запаси»*

Шифр і назва субрахунку	Характеристика субрахунку
201 «Сировина й Матеріали»	Призначений для відображення наявності та руху сировини й основних матеріалів, які входять до складу продукції, що виготовляється, або є необхідними компонентами при її виготовленні. На цьому субрахунку ведеться облік матеріалів, що використовуються підрядними будівельними організаціями при здійсненні будівельно-монтажних, ремонтних робіт, облік допоміжних матеріалів, які використовуються при виготовленні продукції або для господарських потреб, технічних цілей і сприяння у виробничому процесі, а також облік вартості заготовленої для переробки сільськогосподарської продукції
202 «Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби»	Призначений для відображення та руху купівельних напівфабрикатів, готових комплектуючих виробів (включаючи у підрядних будівельних організаціях будівельні конструкції та вироби – дерев'яні, залізобетонні, металеві, інші), придбані для комплектування продукції, що випускається, які потребують додаткових витрат праці для їх обробки або для збирання, а також спеціальне обладнання та інструменти, пристрої та інші прилади, придбані науково-дослідними та конструкторськими підприємствами для проведення наукових (експериментальних) робіт за визначеною науково-дослідною або конструкторською темою
203 «Паливо»	Призначений для обліку наявності та руху палива, що купується чи заготовлюється для технологічних потреб виробництва, експлуатації транспортних засобів, а також для вироблення енергії та опалення будівель. Тут також обліковуються оплачені талони на бензин, дизельне паливо, газ і мастильні матеріали. Якщо деякі види палива використовуються одночасно як матеріали і як паливо, то їх можна обліковувати на субрахунку 201 «Сировина й матеріали» і на субрахунку 203 «Паливо» – за ознакою переважності використання на цьому підприємстві. Також призначений для обліку створених на підприємстві запасів газу для технологічних та експлуатаційних потреб, для вироблення енергії та опалення будівель
204 «Тара й тарні матеріали»	Призначений для відображення наявності та руху всіх видів тари, крім тари, яка використовується як господарський інвентар, а також матеріали й деталі, які використовують для виготовлення тари та її ремонту (деталі для збирання ящиків, бочкова клепка тощо). Матеріали, які використовуються для додаткового обладнання вагонів, барж, суден з метою забезпечення збереження відвантаженої продукції, не відносяться до тари й обліковуються на субрахунку 201 «Сировина й матеріали»
205 «Будівельні матеріали»	Підприємства-забудовники відображають рух будівельних матеріалів, конструкцій і деталей, обладнання та комплектуючих виробів, які підлягають до монтажу, та інших запасів, необхідних для виконання будівельно-монтажних робіт, виготовлення будівельних деталей і конструкцій. На даному субрахунку не обліковується обладнання, яке не потребує монтажу: транспортні засоби, верстати, будівельні механізми, сільськогосподарські машини, виробничий інструмент, вимірювальні та інші прилади, виробничий інвентар тощо. Витрати на придбання обладнання, що не потребує монтажу, відображаються безпосередньо на рахунку 15 «Капітальні інвестиції» при надходженні їх на склад чи інше місце зберігання, експлуатації. Устаткування й будівельні матеріали, передані підряднику для монтажу й виконання будівельних робіт, списуються з субрахунку 205 на рахунок 15 «Капітальні інвестиції» після підтвердження їх монтажу й використання

Шифр і назва субрахунку	Характеристика субрахунку
206 «Матеріали, передані в переробку»	Призначений для обліку матеріалів, переданих у переробку на сторону та які надалі включаються до складу собівартості отриманих з них виробів. Витрати на переробку матеріалів, що оплачуються стороннім підприємствам, відображаються безпосередньо за дебетом рахунків, на яких ведеться облік виробів, отриманих з переробки
207 «Запаснічастини»	Призначений для обліку придбаних або виготовлених запасних частин, готових деталей, вузлів, агрегатів, які використовуються для проведення ремонтів, заміни зношених частин машин, обладнання, транспортних засобів, інструменту, а також автомобільних шин у запасі та обороті. На цьому ж субрахунку ведеться облік обмінного фонду повнокомплектних машин, устаткування, двигунів, вузлів, агрегатів, що створюються в ремонтних підрозділах підприємств, на ремонтних підприємствах
208 «Матеріали сільськогосподарського призначення»	Призначений для обліку мінеральних добрив, отрутохімікатів для боротьби зі шкідниками та хворобами сільськогосподарських культур, біопрепаратів, медикаментів, хімікатів, що і використовуються для боротьби з хворобами сільськогосподарських тварин. Тут також відображаються саджанці, насіння та корми (покупні та власного вирощування), що використовуються для висаджування, посіву та відгодівлі тваринбезпосередньо в господарстві
209 «Інші матеріали»	Призначений для обліку відходів виробництва (обрубків, обрізків, стружки тощо), невиправного браку, матеріальних цінностей, одержаних від ліквідації основних засобів, які не можуть бути використані як матеріали, палива або запасних частин (металобрухт, утиль), зношених шин, бланків суворого обліку (за вартістю придбання) тощо

* Складено автором на підставі джерела [20]